

UNICEF
13. számú Éves Jelentés
(Innocenti Report Card 13)
Gyermekek helyzete a fejlett világban

Egyenlő esélyt a gyermekeknek

Rangsor táblázat a gyermekek jóllétét érintő
egyenlőtlenségekről a fejlett országokban

Az Innocenti Kutatóintézet 13. számú Éves Jelentését (Report Card) írta John Hudson és Stefan Kühner.

Az UNICEF Innocenti Kutatóintézet köszönetet mond az olasz kormány nagylelkű támogatásáért, amelyet a 13. számú Éves Jelentés elkészítéséhez nyújtott.

A 13. számú Éves Jelentés bármely része szabadon felhasználható az alábbi forrás megjelöléssel:

UNICEF Innocenti Kutatóintézet (2016): „Egyenlő esélyt minden gyermeknek. Rangsor táblázat a gyermekek jólléte közötti egyenlőtlenségről a fejlett országokban.” 13. számú Éves Jelentés (Report Card 13), UNICEF Innocenti Kutatóközpont, Firenze.

AZ Éves Jelentés sorozat (Report Card sorozat): A 2000 óta rendszeresen megjelenő éves jelentéseket az Innocenti Kutatóintézet készíti el. A sorozat célja, hogy a gazdaságilag fejlett országok teljesítményét monitorozza és összehasonlítsa a gyermekek jóllétének biztosítása és jogaik érvényesítése terén.

Az Innocenti Kutatóintézet által publikált dokumentumok gyermekjogi és gyermekekről szóló globális párbeszédhez igyekeznek hozzájárulni és számos véleményt tartalmaznak. Ennek okán, néhány eleme szükségszerűen nem az UNICEF véleményét tartalmazza. Ezek a nézetek a szerző(k) vagy szerkesztő(k) sajátjai, amely további párbeszédet generálhatnak.

UNICEF Innocenti Kutatóintézet: Az UNICEF 1988-ban alapította meg saját kutatóközpontját, hogy világszerte segítse a gyermekjogok érvényesítését, illetve meghatározza és kutassa az UNICEF munkájának jelenlegi és jövőbeli kérdéseit. Az UNICEF kutatóintézet fő célja, hogy elősegítse a gyermekjogi kérdések nemzetközi ismeretét és megértését, és hozzájáruljon az ENSZ Gyermekjogi egyezményében foglaltak érvényesítéséhez. További információk: www.unicef-irc.org

Borítókép: Blend images©Alamy Stock Photo.

UNICEF, 2016. április.

A magyar kiadványt szerkesztette dr. Lux Ágnes, Menich Nóra

A fordításban részt vett: Bálint Réka, Baranyi Tímea.

Egyenlő esélyt a gyermekeknek

Rangsor táblázat a gyermekek jóllétét érintő egyenlőtlenségekről a fejlett országokban

1. FEJEZET BEVEZETÉS

„A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekét veszik figyelembe elsősorban”

– Az ENSZ Gyermekjogi egyezményének 3. cikke

Ez a jelentés áttekinti a gyermekek jólétét érintő egyenlőtlenségeket az Európai Unió (EU) és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) 41 országában.

Különösen az egyes „eloszlások legaljához mért egyenlőtlenségeket,” (bottom-end inequality*) vagyis az eloszlás legalján és közepén található gyermekek közötti különbségeket vizsgálja és azt a kérdést járja körül, hogy *Meddig engedhető meg, hogy egy gyermek lemaradjon a többiektől:* a jövedelem, az oktatás, az egészség és az étellel való elégedettség szempontjából.

Miért épp az egyenlőtlenségek?

A gazdagok és szegények közötti szakadék közel három évtized alatt drasztikus méreteket öltött, így a legtöbb OECD országban megújult érdeklődéssel vizsgálják az egyenlőtlenségeket.

Miközben a felső 1 százalék gyors ütemű jövedelemnövekedése számos politikai vitát generált, megannyi gazdag országban a mediánérték alatti jövedelmek sokkal lassabb ütemben növekedtek, mint a mediánérték felettiek¹.

* A bottom-end inequality kifejezés, hivatalos magyar megfelelő híján, az egyes elosztások során a legalsó decilisben és a középtértnél lévő gyerekek közötti különbséget méri. A szövegben erre utal "az elosztás aljához mért egyenlőtlenség" és a "legrosszabb helyzetben élők egyenlőtlensége" is.

Az OECD országokban az 1980-as évektől kezdve megfigyelhető a szegénységi kockázat fokozatos elmozdulása az idősebb korosztálytól a fiatalabbak felé. Ezek a változások szükségessé teszik a leghátrányosabb helyzetű gyermekek jólétének folyamatos követését, jóllehet a jövedelem-eloszlás egyenlőtlenségeinek is messzemenő következményei lehetnek a társadalomra: ronthatja a magasabb iskolai végzettség esélyeit, káros hatással lehet az egészségügyi állapotokra, sőt még a gazdasági növekedésre is².

Az esélyegyenlőség és a társadalmi igazságosság kapcsán felmerülő aggályok arra figyelmeztetnek, a társadalom egyes tagjai már olyan mértékben hátrányos helyzetbe kerültek, hogy az méltánytalan most, és a jövőben egyaránt.

Ez a jelentés ugyanazt az alapvető kérdést járja körül, mint a 9. számú Éves Jelentés (Report Card 9): a gyermekek jóléti egyenlőtlenségeit - de mindezt a legaktuálisabb adatok felhasználásával és még több ország figyelembe vételével teszi.

Egyenlőtlenségek, esélyegyenlőség és a gyermekek

Az esélyegyenlőség és a társadalmi igazságosság speciális vetületet kap, amikor a fókuszban nem a felnőtteket, hanem a gyermekeket ért egyenlőtlenségek állnak. A felnőttek körében kialakuló társadalmi

különbségek indokolhatóak, amennyiben azok tisztességes verseny és egyenlő esélyű feltételek mellett jelentkeznek. De a gyermekek esetében a társadalmi és gazdasági körülmények olyan tényezők, amelyekre a gyermekek nincsenek hatással, így az érdembeli különbségek nem szolgálhatnak mentségül a gyermekek közötti egyenlőtlenségekre.

Továbbá, kevesen vitatják, hogy a gyermekkori élmények, tapasztalatok alapvető hatással vannak nemcsak a gyermek jelen életére, hanem jövőbeli lehetőségeire és kilátásaira is. Hasonlóképpen, a koragyermekkori kedvezőtlen társadalmi és gazdasági háttér negatív hatással lehet a felnőttkori jövedelmekre, az egészségügyi állapotra és a készségekre. Ez ráadásul konzerválhatja a kedvezőtlen, hátrányos helyzetet, generációkon átívelve. Mindezekért a gyermekek egyik esetben sem hibáztathatóak.

Az eloszlás aljához mért egyenlőtlenségek összehasonlítása a fejlett országokban

A jelentésben szereplő táblázatok rangsorolják az egyes országokat aszerint, hogy a legrosszabb helyzetű *gyermekeket meddig engedhetjük, hogy társaikhoz képest lemaradjanak* a jövedelem, az oktatás, az egészség és az étellel való elégedettség szempontjából. Ezen kívül egy átfogó

rangsor táblázatot is tartalmaz, ami összesíti a gyermekek jólétét érintő egyenlőtlenségeket a korábban említett négy dimenzió mentén.

A rangsor táblázatokban az egyenlőtlenségek mértékét az alábbi indikátorok segítségével helyezzük kontextusba: hány gyermeket érintő háztartásnak alacsony a jövedelme, hány gyermeknek rossz az iskolai teljesítménye, nem megfelelő az egészségügyi állapota, illetve csekély az étellel való elégedettsége. Ez átfogó képet nyújt arról, hogy mennyire veszik komolyan a gyermekek jogait az egyes fejlett országokban.

A 2. fejezet rangsor táblázatai összehasonlítják az egyes országokat aszerint, hogy mennyire maradnak le a gyermekek. Az egyenlőtlenséggel kapcsolatos részletesebb trendeket a 3., 4., 5. és 6. fejezetek tárgyalják, külön-külön elemezve azt a jövedelem, az oktatás, az egészség és az étellel való elégedettség szempontjai alapján. Ezeken kívül mindegyik fejezet foglalkozik a gyermek jólétét érintő egyenlőtlenségek hatásaival. A 7. fejezet visszatér az esélyegyenlőség és egyenlőtlenség általános kérdésköréhez, tekintettel arra, hogy a fejlett országokban élő gyermekek jólétét milyen mértékben formálhatja a mélyen gyökerező társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek, amelyek a gyermekektől teljesen függetlenül alakulnak. A 8. fejezet tartalmazza a következtetéseket és a megfontolandó javaslatokat.

1. Szövegdoboz Társadalmi igazságosság és esélyegyenlőség

A 9. számú Éves Jelentésre úgy tekinthetünk, mint „az első kísérletre, amely az országokat az amerikai politikai filozófus, John Rawls-féle *„igazságos társadalom”* normái alapján vizsgálta.”¹ Habár, Rawls úttörő elemzése a méltányosságként felfogott igazságosságról számos vitát váltott ki publikálását követően, olyan szempontokat vet fel, amelyek mentén az eloszlások aljához mért egyenlőtlenség fogalmunk (bottom end inequality) értelmezhető.

Rawls arra kéri az olvasót, hogy képzeljen el kiindulópontnak egy „eredeti helyzetet” amelyben a társadalmi berendezkedés párbeszéd útján alakítható, mielőtt elnyerné véglegesen formáját. Majd arra kér, hogy képzeljük el a „tudatlanság fátylát,” amely eltakarja az egyének elől azt a tudást, hogy pontosan milyen pozíciót is töltenének be a kialakuló társadalomban. Ez a mentális kísérlet tulajdonképpen annak a kérdésnek az átfogalmazása, hogy *hogyan néz ki az igazságos társadalom? azzá a kérdéssé, hogy a tudatos állampolgár milyen társadalomban élne szívesen?*

Rawls szerint ahhoz, hogy ebből az alkuképes folyamatból sikeresen kerüljünk ki, egy fontos alapelvet kell betartani: az embereknek el kell fogadniuk azt, hogy egy méltányos társadalomban társadalmi és gazdasági különbségek, egyenlőtlenségek létezhetnek, de csakis akkor ha (i) esélyegyenlőséget biztosító, igazságos feltételek mellett alakulnak ki és (ii) azok a társadalom leghátrányosabb helyzetű tagjának is a lehető legnagyobb előnyt jelentik– ezt Rawls „különbözeti elvnek”² nevezte. Más szavakkal, Rawls modelljében a materiális életfeltételekből kialakuló egyenlőtlenségek megengedettek, ha azok mindenkinek előnyösek (pl. magasabb életszínvonal biztosítása mindenki számára) és egyenlő esélyeket biztosító pozícióból adódnak, ahol az egyenlő esélyek mindenkit megilletnek.

Ez az Éves Jelentés (Report Card 13) is a Rawls által azonosított motívumokat vizsgálja, de kizárólagos figyelmet szentel a gyermekek helyzetének. A gyermekeket érő egyenlőtlenségeket behatóan tanulmányozza, ahogyan annak mértékét is, hogy ezek az egyenlőtlenségek hogyan hatnak a gyermekek lehetőségeire. Figyelembe veszi ugyanakkor azt is, hogy milyen mértékben köthetőek a gyermekjólétet érintő egyenlőtlenségek a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségekhez.

¹ UNICEF (2010). „A hátrahagyott gyermekek: A gyermekjólétet érintő egyenlőtlenségek rangsortáblás kimutatása a világ gazdag országaiban” Innocenti Report Card 9, UNICEF, Innocenti Kutatóintézet, Firenze (3. Szövegdoboz).

² John Rawls: Az igazságosság elmélete, Budapest, Osiris Kiadó, 1997.

2. FEJEZET

RANGSOR TÁBLÁZATOK

1. rangsor táblázat Jövedelem egyenlőtlenség

Rangsor	Ország	Relatív jövedelmi rés	Gyermekszegénységi mutató (a medián 50 százaléka)
1	Norvégia	37.00	4.5
2	Izland	37.76	6.4
3	Finnország	38.34	3.7
4	Dánia	39.54	4.8
5	Csehország	39.62	6.3
6	Svájc	39.64	7
7	Egyesült Királyság	39.94	9.3
8	Hollandia	40.64	5.7
9	Luxemburg	41.21	13
10	Írország	41.49	6.9
11	Ausztria	41.87	9.6
12	Németország	43.11	7.2
13	Franciaország	43.95	9
14	Ausztrália	44.75	9.3
15	Koreai Köztársaság	45.74	8
16	Svédország	46.23	9.1
17	Új-Zéland	46.52	11
18	Ciprus	47.19	9.1
19	Szlovénia	47.29	8.3
20	Málta	48.21	14.5
21	Magyarország	48.34	15
22	Belgium	48.41	10.1
23	Lengyelország	51.76	14.5
24	Kanada	53.19	16.9
25	Szlovákia	54.21	13.7
26	Horvátország	54.59	14.8
27	Litvánia	54.81	17.8
28	Észtország	55.55	12.4
29	Törökország	57.07	22.8
30	Egyesült Államok	58.85	20
31	Chile	59.03	26.3
32	Lettország	59.66	16.3
33	Portugália	60.17	17.4
34	Japán	60.21	15.8
35	Olaszország	60.64	17.7
36	Spanyolország	62.62	20.2
37	Izrael	64.58	27.5
38	Görögország	64.69	22.3
39	Mexikó	65.00	24.6
40	Bulgária	67.01	23.1
41	Románia	67.08	24.3

Az adatok forrását és a megjegyzéseket lásd a 46. oldalon

A jelentésben található négy fő táblázat rangsorolja a fejlett országokat az eloszlás alján lévő gyermekeket érő egyenlőtlenségek szerint - jövedelem, oktatás, egészség és étellel való elégedettség szempontjából. Mindegyik táblázat egy pillanatképet ad arról, hogy a fejlett országok *mennyire engedik, hogy a leghátrányosabb helyzetben élő gyermekek lemaradjanak az 'átlagos' gyermekekhez képest.* A rangsортáblázatok kiegészülnek egy ötödik táblázattal is, amely összesíti a négy sarkalatos tényező alapján kapott eredményeket. Mind a négy fő táblázat kontextusba helyezi az egyenlőtlenség mértékét aszerint, hogy hány gyermek kerül legalulra az alábbi fő indikátorok eloszlását tekintve: jövedelem, iskolai teljesítmény, egészség és étellel való elégedettség.

Az *1. Rangsor táblázat* a relatív jövedelemrés mértéke alapján rangsorolja az országokat. Az eloszlás aljának egyenlőtlenségének ezen mértéke megmutatja, hogy az egyes országokban meddig engedik a legszegényebb gyermek lemaradását az „átlag” gyermekhez képest.

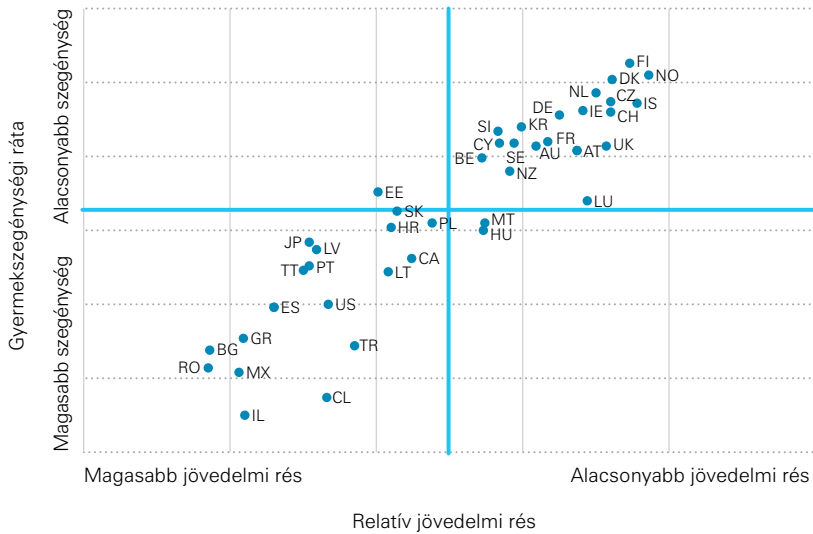
Hogy jobban megérthessük az egyenlőtlenségi eredmények közötti összefüggéseket, az adatsor a gyermekszegénységi rátát (a nemzeti szinten mért medián 50 százaléka) is tartalmazza, az egyes országokra lebontva.

A mérésekről további részletek „Az adatok értelmezése: 1. rangsor tábla – Jövedelem” szövegdobozban olvashatóak.

Legfontosabb eredmények:

» A skandináv országokban, (a közép-mezőnyben szereplő) Svédországot kivéve, a legalacsonyabb a relatív jövedelemkülönbség. Ezekben az

1. ábra Relatív jövedelmi rés és a szegénység mértéke

Forrás: lásd a 44. oldalon – 1. rangsor táblázat

Az adatok értelmezése: 1. Rangsor tábla – Jövedelem

A legrosszabb jövedelmi helyzetben lévő gyermekek átlagos gyermekekhez képest mért egyenlőtlenségeivel (relatív jövedelmi rés) kapcsolatos számítások olyan háztartások rendelkezésre álló jövedelmén alapulnak, amelyekben van 0 és 17 év közötti gyermek. A rendelkezésre álló jövedelmek tartalmazzák a juttatásokat és az adólevonásokat is, és igazodnak a háztartások különböző méretéhez és összetételéhez

A legrosszabb jövedelmi helyzetben lévő gyermekek átlagos gyermekekhez képest mért egyenlőtlenségeinek (relatív jövedelmi rés) méréséhez az 50. percentilisben (a medián érték körül) lévő gyermekek háztartási jövedelmét vetjük össze a 10. percentilisben, a legalsó 10 százalékból lévő gyermekekével (vagyis olyan gyermekekével, akik a gyermekek 90 százalékánál szegényebbek); a kettő közötti különbség, rés a medián százalékérték, amely megmutatja annak a mértékét, hogy milyen mértékben maradnak le a leghátrányosabb helyzetben lévő gyermekek a többiekől.

Például: Norvégiában a legszegényebb 10 százalékhöz tartozó gyermek háztartásjövedelme 37 százalékkal alacsonyabb, mint a jövedelem-eloszlás közepén (medián) található gyermeké.

A gyermekszegénységi ráta mutatja meg, hogy a gyermekek hány százalékának alacsonyabb a háztartási jövedelme, mint a nemzeti mediánjövedelem 50 százaléka (az adók, juttatások és a család méretének és összetételének figyelembe vételével együtt).

A rangsor tábla survey adatai a 2013-as évre (vagy a legaktuálisabb elérhető éves adatokra) vonatkoznak. További adatforrásokat a 44. oldalon.

országokban a 10., legalsó percentilisben lévő gyermekek rendelkezésére álló háztartási jövedelem körülbelül 38 százalékkal alacsonyabb, mint a jövedelem-eloszlás közepén elhelyezkedő gyermekeké

» 41-ből 19 gazdag országban a relatív jövedelmi szakadék meghaladja az 50 százalékat: a 10. percentilisben lévő gyermekek rendelkezésre álló háztartási jövedelem kevesebb, mint a fele a mediánértéknél lévő gyermekekének. Vagyis: azoknak a gyermekeknek, akik a legszegényebb 10 százalékhöz tartoznak, az elérhető jövedelem kevesebb, mint fele annak, amennyi az átlagosnak mondható (a medián érték körüli) gyermekek háztartásában elérhető.

» Bulgáriában és Romániában a relatív jövedelemkülönbség 67 százalékos, így tehát a 10. percentilisben lévő gyermek háztartásjövedelme 67 százalékkal alacsonyabb, mint a mediánértéknél található gyermekeké.

» A 60 százalékat meghaladó jövedelemkülönbség mutatható ki a nagyobb dél-európai országokban (Görögország, Olaszország, Portugália és Spanyolország) is, csak úgy, mint Izraelben, Japánban és Mexikóban.

» A relatív jövedelemkülönbség és a szegénység szorosan összefügg egymással (1 ábra): magas szegénységi ráta általában azokban az országokban van, ahol nagyobb a jövedelemkülönbség (az 1. ábra bal alsó negyede) míg alacsonyabb szegénységi ráta azokban az országokban, ahol kisebb a jövedelemkülönbség.

A *2. Rangsor táblázat* aszerint rangsorolja az egyes országokat, hogy az OECD Nemzetközi Tanulói Teljesítményértékelő Programja (PISA) során milyen teljesítménybeli különbségek jelentkeztek. Ezek a mérések azt mutatják, hogy mennyire

2. Rangsor táblázat Az oktatás egyenlőtlenségei

Rangsor	Ország	Teljesítménybeli rés	A gyermekek aránya mindhárom tárgyból PISA-2 kompetenciaszint alatt
1	Chile	1.92	24.6
2	Románia	1.77	24.0
3	Észtország	1.59	3.2
4	Lettország	1.19	8.3
5	Horvátország	0.88	11.7
6	Lengyelország	0.79	5.7
7	Litvánia	0.67	12.1
8	Dánia	0.66	9.3
9	Írország	0.62	6.8
10	Egyesült Államok	0.54	12.2
11	Szlovénia	0.46	9.9
12	Spanyolország	0.36	10.4
13	Csehország	0.30	8.9
14	Kanada	0.28	6.2
15	Koreai Köztársaság	0.22	4.4
16	Finnország	0.18	5.3
17	Magyarország	0.15	13.1
18	Görögország	0.08	15.7
19	Portugália	-0.10	12.6
20	Svájc	-0.12	7.5
21	Ausztria	-0.17	10.7
22	Olaszország	-0.26	11.9
23	Norvégia	-0.28	11.0
24	Ausztrália	-0.29	9.1
25	Egyesült Királyság	-0.40	11.2
26	Izland	-0.46	13.6
27	Japán	-0.48	5.5
28	Németország	-0.56	8.8
29	Svédország	-0.61	15.0
30	Hollandia	-0.70	8.6
31	Új-Zéland	-0.94	11.1
32	Bulgária	-0.97	28.6
33	Luxemburg	-0.98	14.4
34	Szlovákia	-1.03	18.8
35	Franciaország	-1.36	12.7
36	Belgium	-1.39	11.5
37	Izrael	-1.96	18.5
	Mexikó	2.19	31.0
	Törökország	1.76	15.6

Az adatok forrását és a megjegyzéseket lásd a 46. oldalon.

maradhat le egy 15 éves gyermek az 'átlagtól' olvasás, matematika és természettudományos ismeretek tárgyakból.

A 2. Rangsor táblázat megmutatja azoknak a gyermekeknek az arányát is, akik mindhárom tárgyból rosszabbul teljesítettek a PISA 2-es kompetenciaszintnél.

A mérésekről további részletek „Az adatok értelmezése: 2. rangsor táblázat

– Oktatás” szövegdobozban olvashatóak.

Legfontosabb eredmények:

» A két legalacsonyabb teljesítmény-különbséget mutató országban, Chilében és Romániában nagyon magas a mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszint alatt teljesítő gyermekek aránya. Ez azt jelenti, hogy bár kevesebb gyermek

marad le az 'átlag' gyermekekhez képest ezekben az országokban, mégis magas az aránya azoknak a gyermekeknek, akiknek hiányosak az alapvető készségeik és kompetenciáik.

» A rangsor tábla legalján található két magas bevételű országban, Franciaországban és Belgiumban, számottevő teljesítménybeli eltérések jelentkeztek.

» Fejlett országok esetében, a mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszintről rosszabbul teljesítő 15 éves gyermekek aránya egészen alacsony, 3-5 százalékos, például Észtországban, Finnországban és Koreában, míg nagyon magas 24-28 százalékos Bulgáriában, Chilében vagy Romániában.

» A 2. ábra a teljesítménybeli különbségek és a mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszint alatt teljesítő gyermekek aránya közötti kapcsolatot mutatja. A jobb felső negyedben szereplő országok a legjobban teljesítők közé tartoznak, mivel alacsony a teljesítménybeli eltérés, ezzel együtt a mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszint alatt teljesítő gyermekek aránya is alacsony; a bal alsó sarokban szereplő országok produkálták a legrosszabb arányokat azáltal, hogy mind a teljesítménybeli eltérések, mind a mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszint alatt teljesítő gyermekek aránya igen magas. Ez rávilágít arra, hogy a teljesítménybeli szakadék csökkentése nem kell, hogy a minimális iskolai elvárások alacsonyabb szintjével járjon együtt Észtországban, Írországban, Lettországban és Lengyelországban kisebb a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége az átlagos gyermekekhez képest az iskolai teljesítmény terén, ami a mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszint alatt teljesítő gyermekek alacsony arányával párosul.

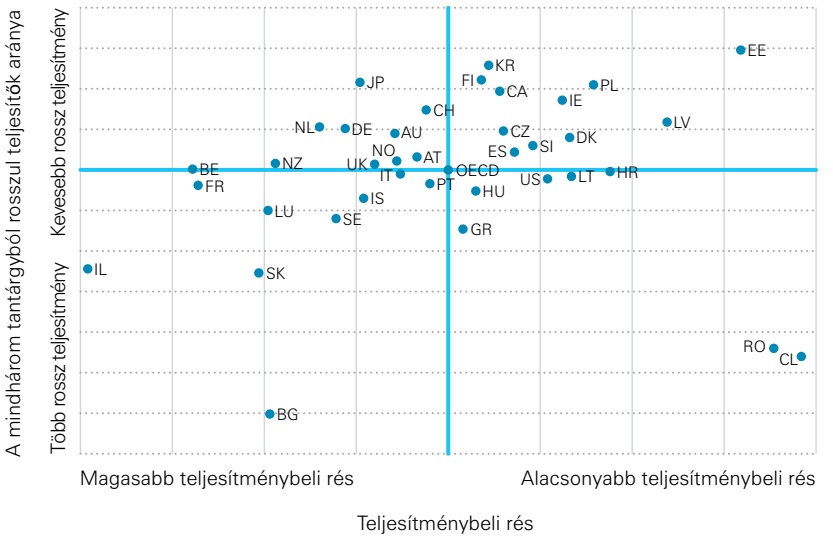
» Másrészt viszont, nagyobb teljesítménykülönbséget tapasztalhatunk akkor is, ha viszonylag nagyobb azon tanulók aránya, akik mindhárom tárgyból

2-es kompetenciaszint alatt teljesítenek. Ez a helyzet Bulgáriában, Izraelben, Luxemburgban, Szlovákiában és Svédországban (bal alsó negyed).

» Észtország a legjobban teljesítő ország, mivel mindkét mérési indikátor esetében jó eredményeket tud felmutatni. De még ebben az országban is, ha összehasonlítjuk a 10. percentilisben lévő gyermek és az „átlag” gyermek olvasási készségét, a kimutatott teljesítménykülönbség olyan mértékű, hogy az 2,5 év iskolai hátránynak felel meg.

A 3. Rangsor táblázat az egyes országokat annak mentén rangsorolja, hogy mekkora a különbség a gyermekek által elmondottak (önbevallás) alapján az egészségügyi panaszok között. Minden egyes országban a relatív egészség-egyenlőtlenségi rés a következőképp tevődik össze: először méri, hogy mekkora a különbség azok között a gyermekek között, akiknek rendszeresen vannak egészségügyi

2. ábra Teljesítménybeli rés és oktatási hátrányok

Forrás: PISA 2012, Lásd a 44. oldalon – 2. Rangsor táblázat
Megjegyzés: Mexikó és Törökország nélkül

Az adatok értelmezése: 2. rangsor táblázat – Oktatás

Az OECD PISA programja a 15 éves tanulók matematikai, olvasási és természettudományos kompetenciáit mérte fel. A 2. Rangsor táblázat a 2012-ben végzett, vagyis a legfrissebb felmérés adatait tartalmazza.

A tanulási teljesítménykülönbség az az érték, amit akkor kapunk, ha a medián és a 10. percentilisbe (legalsó 10 százalék) tartozó gyermekek PISA teszteredményei közötti különbséget vesszük.

Ahhoz, hogy az egyes tantárgyak teljesítménykülönbségeit egyetlen mérési eredményként kaphassuk meg, a 2. Rangsor táblázatban a mediánérték és 10. percentilisben lévő gyermekek közötti eredménykülönbségeket Z-score értékekké konvertáltuk minden egyes tárgy kapcsán, amelyet aztán átlagoltunk, hogy ezzel minden egyes ország összesített teljesítménykülönbségét megkapjuk. A Z-score értékek határozzák meg egy adott érték szórását, vagyis átlagos távolságát az átlagcsoporttól. A 0,5 feletti pozitív számok az OECD átlag feletti értéktartományába tartoznak; a -0,5 alatti negatív számok az átlag alatti értéktartományba esnek; és a -0,5 és 0,5 közötti eredmények tekinthetők az átlagnak.

Például Chilében, a mindhárom tárgy mérése során elért átlagos Z-score érték 1.92 szórásiyira van az OECD átlag felett.

A PISA hat különböző kompetenciaszintet állapít meg az elért eredmények besorolására. Ezek a szintek az egyes tárgyak kulcsfontosságú aspektusaihoz köthető mérőldkövek alapján kerültek kidolgozásra, amelyeket szakemberek határoztak meg.

A PISA fogalomhasználatában az alacsony tanulmányi teljesítmény az az érték, amelyet akkor kapunk, ha a mért eredmények egyik tárgyból sem érik el a 2-es kompetenciaszint küszöbértékét.

A 2. Rangsor táblázat az egyes országok azon tanulóinak arányáról nyújt információt, akik mindhárom tárgyból 2-es kompetenciaszint alatt teljesítettek. 15 éves korban, mindhárom tárgyból, ilyen alacsony teljesítmény elérése súlyosan hátrányos oktatási helyzetre utal.

A 4. Fejezetben a nyers PISA olvasási teszteredményeket vizsgáljuk (a Z-score értékek helyett). A 41 pontos különbség ebben az esetben körülbelül egy teljes év formális oktatásnak felel meg.

3. Rangsor táblázat Egészség-egyenlőtlenségek

Rangsor	Ország	Relatív egészség- egyenlőtlenség	Egy vagy több egészségügyi panasz, napi rendszerességgel	
1	Ausztria	23.64		17.7
2	Németország	24.76		19.6
3	Svájc	24.95		16.3
4	Norvégia	25.15		14.9
5	Dánia	25.50		17.6
6	Finnország	25.89		15.0
7	Portugália	26.39		17.7
8	Hollandia	26.74		19.9
9	Csehország	26.84		25.3
10	Spanyolország	27.31		23.9
11	Görögország	27.37		27.9
12	Horvátország	27.59		25.7
13	Észtország	27.65		23.8
14	Egyesült Államok	27.98		28.2
15	Belgium	28.14		23.8
16	Szlovénia	28.29		18.7
17	Lettország	28.61		23.3
18	Magyarország	28.79		22.2
19	Egyesült Királyság	28.87		21.4
20	Írország	28.90		21.0
21	Szlovákia	28.96		23.8
22	Svédország	29.08		19.1
23	Franciaország	29.18		30.7
24	Kanada	29.27		22.6
25	Litvánia	29.31		23.0
26	Bulgária	29.39		30.6
27	Ausztrália	29.86		21.8
28	Olaszország	30.11		30.5
29	Luxemburg	30.27		24.1
30	Málta	30.56		30.7
31	Izland	31.08		22.6
32	Románia	33.95		31.2
33	Lengyelország	34.05		27.4
34	Törökország	34.54		53.3
35	Izrael	38.88		29.7

Az adatok forrását és a megjegyzéseket lásd a 46. oldalon.

panaszai és azok között, akik az átlaghoz tartoznak. Ezután ezt a különbséget összeveti mindkét csoporttal egyenként: vagyis viszonyítja a rendszeresen egészségügyi panaszoktól szenvedő gyermekekhez, majd az átlagos gyermekekhez. Így kapható meg a relatív mutató, amely megmutatja, hogy a rosszabb helyzetben lévő gyermekek mekkora lemaradásban vannak az átlagos egészségügyi állapotú gyermekekhez képest.

A 3. Rangsor táblázat azon gyermekek arányát is megmutatja, akiknek napi szinten egy vagy akár több egészségügyi panaszuk is van. Ez jelzi, hogy az egyes országokban mekkora az aránya azoknak a gyermekeknek, akiknek saját értékelése szerint rossz az egészségügyi állapota.

A mérésekről további részletek „Az adatok értelmezése: 3. Rangsor táblázat – Egészség” szövegdobozban olvashatóak.

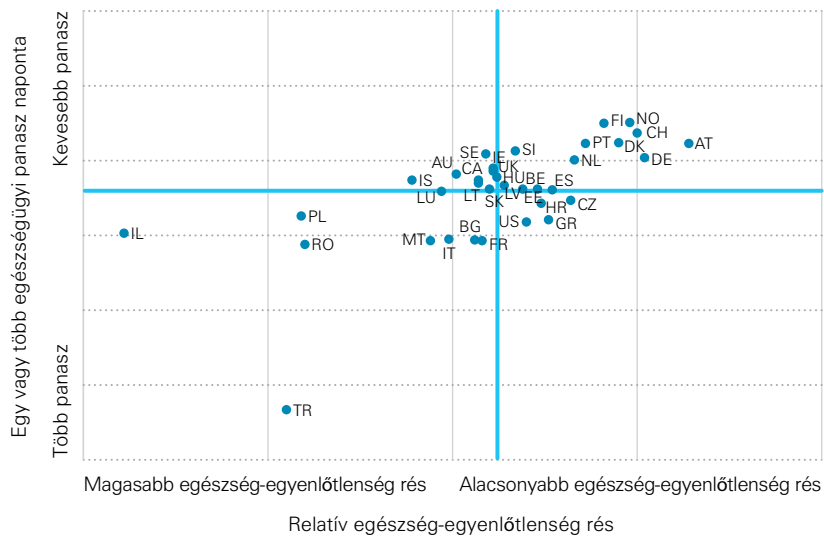
Legfontosabb eredmények:

- » A gyermekek önbevalláson nyugvó egészségügyi állapotát mérő relatív egészség-egyenlőtlenség mutató a vizsgált 35 országban átlagosan 29 százalékos.
- » A legkisebb relatív egészség-egyenlőtlenség mutatók Ausztriában (23,6 százalék), Németországban (24,8 százalék) és Svájcban (25 százalék) találhatók. Dánia, Finnország és Norvégia szintén viszonylag kis eltérést mutat az önértékelt egészségügyi állapot kapcsán.
- » A legnagyobb relatív egészség-egyenlőtlenségek Izraelben (38,9 százalék) Törökországban (34,5 százalék) és Lengyelországban (34,1 százalék) találhatók.
- » Törökországban a gyermekek több mint fele, Bulgáriában, Franciaországban, Izraelben, Olaszországban, Máltán és

Romániában a gyermekek körülbelül egyharmada panaszodik az egészségéről napi rendszerességgel.

- » A 3. ábra összeveti a a legrosszabb egészségi állapotú gyermekek átlagos gyermekekhez képest mért egyenlőtlenségét és az egészségügyi panaszok gyakoriságát az egészségügyi panaszok gyakoriságával.
- » A jobb felső negyedben lévő országok az átlagnál jobban teljesítenek mindkét tekintetben, míg a bal alsó negyedben szereplő országok az átlagnál rosszabban teljesítenek, mindkét szempontból. Egyedül Törökország az, ahol egyszerre nagyarányú a legrosszabb egészségi állapotúak egyenlőtlensége és a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége és az egészségügyi panaszok gyakorisága is rendkívüli. (bal alsó negyed).

3. ábra Relatív egészség-egyenlőtlenség rés és napi egészségügyi panaszok

Forrás: HBSC 2014. Lásd a 44. oldalon – 3. Rangsor táblázat
Megjegyzés: 2010-es adatok Izraelről, Törökországról és az Egyesült Államokról

Az adatok értelmezése: 3. Rangsor táblázat – Egészség

A 3. Rangsor táblázat az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartásáról szóló kutatás (Health Behaviour in School-aged Children - HBSC) 2013/2014-es adatfelvételének adatait használja.

Ez a táblázat az önbevalláson alapuló egészségügyi panaszok alapján rangsorolja az országokat, méghozzá úgy, hogy eloszlásának alsóbb egyenlőtlenségeit demonstrálja. A 11, 13 és 15 éves tanulókat arról kérdezték, hogy az elmúlt hat hónapban milyen gyakran tapasztalták az alábbi pszichoszomatikus tüneteket: fejfájás; hasfájás; hátfájás; lehangoltság; irritáltság vagy ingerlékenység; idegesség; alvási zavarok; szédülés. A válaszadási lehetőségek a következők voltak: „szinte minden nap,” „egy héten többször,” „majdnem minden héten,” „majdnem minden hónapban,” „ritkán vagy soha.” A válaszok összegzésével egy olyan összetett skálát kapunk, amely az önbevalláson alapuló egészségügyi panaszok össz-gyakoriságát rögzíti. 0 és 32 közötti értéktartománya van, ahol a 0 mind a nyolc egészségügyi tünet gyakori megjelenésének felel meg, a 32 pedig annak, hogy a gyermeknek nincs semmilyen egészségügyi panasza.

Ezt a skálát használva, kiszámíthatjuk az egyes országok relatív egészség- egyenlőtlenség mutatóját,

azáltal, hogy összehasonlítjuk az aránylag gyakori egészségügyi panaszokkal élő gyermeket (a medián alatti középtérték) és az „átlag” gyermeket (a medián érték körül) a kettejük között lévő egészség-egyenlőtlenség mértékével. Ez az indikátor megmutatja, hogy mennyire maradnak le a legrosszabb helyzetben lévő gyermekek az átlagos gyermekekhez képest.

Például Ausztriában, a legrosszabb jövedelmi helyzetben lévő gyermekek esetében az egészségügyi skálán 23,6 százalékkal alacsonyabb értékeket látunk, mint a mediánnál lévő gyermek esetében, azaz ők sokkal gyakrabban számolnak be egészségügyi panaszokról.

Az egyes országokban a relatív egészség-egyenlőtlenségi szakadékkal gyakran együtt jár azon gyermekek magas aránya, akik naponta egyszer vagy többször is tapasztalnak tüneteket – ez az egészségügyi állapot rendkívül súlyos helyzetét jelzi.

A HBSC felmérése számos egészségügyi indikátort alkalmaz. Az 5. fejezetben nemcsak az önbevallásos egészségügyi panaszok kapcsán mért adatokat elemezzük részletesebben, hanem a főbb egészségmagatartásokat (mint a különböző ékezési szokások és a mozgás) is.

4. Rangsor táblázat Az étellel való elégedettség egyenlőtlenségei

Rangsor	Ország	Relatív étellel való elégedettség mutató	Az étellel való elégedettség mértéke 4-es vagy annál alacsonyabb
1	Hollandia	24.03	4.4
2	Ausztrália	24.34	4.5
3	Dánia	25.12	5.7
4	Görögország	25.72	4.5
5	Románia	26.06	4.8
6	Lettország	26.09	6.4
7	Svájc	26.32	5.4
8	Norvégia	26.35	4.5
9	Ausztria	26.90	5.2
10	Észtország	26.95	5.3
11	Finnország	27.01	5.7
12	Szlovénia	27.21	5.6
13	Írország	27.38	6.9
14	Málta	27.61	5.7
15	Magyarország	27.86	6.3
16	Bulgária	27.90	5.0
17	Svédország	27.98	8.2
18	Portugália	28.03	6.0
19	Izland	28.38	6.7
20	Egyesült Királyság	28.42	7.4
21	Egyesült Államok	28.67	7.3
22	Olaszország	28.80	8.0
23	Horvátország	29.13	5.0
24	Spanyolország	29.23	5.6
25	Kanada	29.37	8.6
26	Szlovákia	29.41	7.0
27	Litvánia	29.44	5.4
28	Franciaország	29.56	8.5
29	Németország	29.58	8.4
30	Belgium	29.96	9.6
31	Izrael	30.01	7.7
32	Luxemburg	30.04	8.2
33	Lengyelország	31.11	10.0
34	Csehország	31.50	8.6
35	Törökország	35.95	15.3

Az adatok forrását és a megjegyzéseket lásd a 46. oldalon

A 4. Rangsor táblázat aszerint rangsorolja az országokat, hogy mekkora a relatív különbség a gyermekek életükkel való elégedettségüket illetően. A mérés megmutatja, hogy azok, akik a legkevésbé érzik magukat jó, mennyire maradnak le a társaiktól.

A 4. Rangsor táblázat mutatja azon gyermekek arányát is, akiknek nagyon alacsony az életükre adott értékelése az egyes országokban – tehát azokat, akik 4-es, vagy alacsonyabb értékelést adtak egy 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A mérésekről további részletek „Az adatok értelmezése: 4. Rangsor táblázat –Az étellel való elégedettség” szövegdobozban olvashatóak.

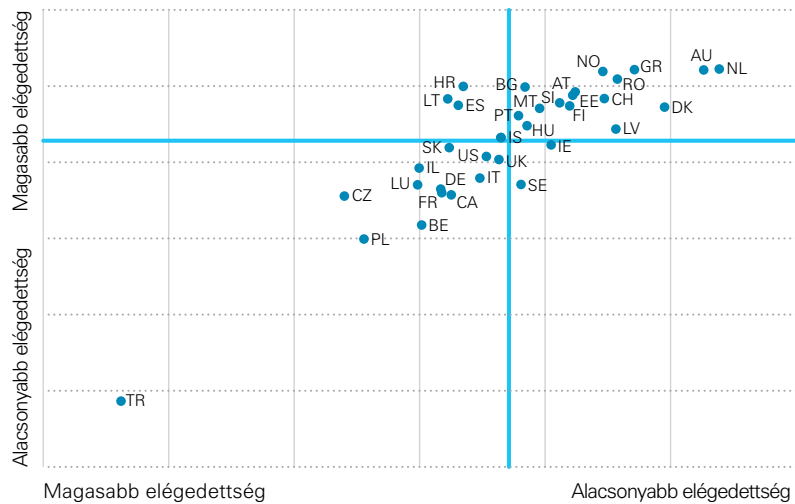
Legfontosabb eredmények:

- » Az „átlagos” gyermekek 10-ből 8-asnak értékeli életüket majdnem minden országban, az étellel való elégedettség rangsor legalján lévő gyermekek jóval társaik mögött maradnak – értékelésük tipikusan, 10-ből 2,5 és 3 pontérték között mozog.
- » Az eloszlás alján lévő gyermekek Törökországban vannak a leginkább elmaradva társaiktól, ahol a relatív elégedettség mértékében mért különbség 36 százalékos. Lengyelországban és Csehországban is 30 százalékot meghaladó különbségérték mérhető.
- » A legkisebb relatív elégedettségi különbség különbség (24 százalék) Hollandiában található, míg Ausztráliában és Dániában is viszonylag alacsony, 25 százalék körüli. Ez azt jelenti, hogy Dániában az eloszlás alsó szegmensében található gyermekek étellel való elégedettség eredményének középértéke az átlagos gyermekek értékének 75 százaléka.
- » Fontos eltéréseket figyelhetünk meg országok között is azon gyermekek arányát tekintve, akik nagyon alacsonyan, 10-ből 4-esre vagy az alatt értékelték életüket. Ennek a csoportnak az aránya Hollandiában 4,4 százalék körül, míg

Törökországban 15,3 százalék körül mozog.

- » A 4. ábra az országokat négy negyedbe csoportosítja, és ahogy korábban is, a felső jobb negyedben szereplők jobban teljesítenek az átlagnál mind az eloszlás aljának egyenlőtlensége, mind az alacsony elégedettségű gyermekek arányának tekintetében. Az élet-elégedettség esetében ez a két tényező szorosan összekapcsolódik, mivel a legtöbb ország vagy a jobb felső vagy a bal alsó negyedben helyezkedik el. alacsonyabb a különbség a legelégedetlenebb és az átlagos gyermekek között, azoknál inkább alacsonyabb arányban fordulnak elő olyan gyermekek, akik életüket 10-ből 4-esre vagy az alatt értékeli és ez fordítva is igaz – azokban az országokban, ahol az eloszlás alsó egyenlőtlensége nagyobb, az alacsonyra értékelő gyermekek aránya is nagyobb lesz.

4. ábra Relatív étellel való elégedettség mutató

Forrás: HBSC 2014. See page 44 – League Table 4. Megjegyzés: 2010-es adatok Izraelről, Törökországról és az Egyesült Államokról.

Az adatok értelmezése: 4. Rangsor táblázat – Az étellel való elégedettség

A 4. Rangsor táblázat Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás 2013/2014-es hullámának adatai használja (lásd 44. oldal).

Az étellel való elégedettségre mért eredmények arra épülnek, hogy a gyermekek hogyan értékelték saját életminőségüket egy 0-tól („a számodra lehető legrosszabb élet”) 10-ig („a számodra lehető legjobb élet”) terjedő skálán.

Az egyes országokban a relatív étellel való elégedettség különbség az az eltérés, amelyet úgy kapunk meg, hogy vesszük az alacsony szubjektív értéket adott gyermekek átlagos értékelésének és az „átlag” gyermekek átlagos értékelésének különbségét, majd ezt összevetjük mindkét csoporttal egyenként: viszonyítjuk az alacsony

értékelést adott gyermekekhez, majd az átlagos értékelést adott gyermekekhez is. Ez adja meg a részt, a medián-hányadost, és jelzi, hogy mennyire maradnak le társaiktól azok, akiknek relatíve alacsony az elégedettségi szintje.

Például Hollandiában az elégedettség-eloszlás legalján lévő gyermekek pontértéke 24 százalékkal alacsonyabb, mint az „átlagos” gyermekeké.

A 4. Rangsor táblázat megmutatja azoknak a gyermekeknek az arányát az egyes országokban, akik étellel való elégedettségüket 10-ből 4-esre vagy annál rosszabbra értékelték. Ezen keresztül láthatjuk, hogy az egyes országokban mekkora az alacsony értékelés gyakorisága.

5. Rangsor táblázat Az egyenlőtlenség dimenzióit összesítő rangsor

Rangsor	Ország	Jövedelem	Oktatás	Egészség	Élettel való elégedettség	Hiányzó adat
1	Dánia	4	8	5	3	0
2=	Finnország	3	16	6	11	0
2=	Norvégia	1	23	4	8	0
2=	Svájc	6	20	3	7	0
5	Ausztria	11	21	1	9	0
6	Hollandia	8	30	8	1	0
7	Írország	10	9	20	13	0
8	Észtország	28	3	13	10	0
9	Szlovénia	19	11	16	12	0
10	Lettország	32	4	17	6	0
11	Csehország	5	13	9	34	0
12	Horvátország	26	5	12	23	0
13	Ausztrália	14	24	27	2	0
14=	Németország	12	28	2	29	0
14=	Görögország	38	18	11	4	0
14=	Magyarország	21	17	18	15	0
14=	Egyesült Királyság	7	25	19	20	0
18	Egyesült Államok	30	10	14	21	0
19	Portugália	33	19	7	18	0
20	Izland	2	26	31	19	0
21	Románia	41	2	32	5	0
22	Spanyolország	36	12	10	24	0
23	Svédország	16	29	22	17	0
24	Málta	20		30	14	1
25	Litvánia	27	7	25	27	0
26	Kanada	24	14	24	25	0
27	Lengyelország	23	6	33	33	0
28	Franciaország	13	35	23	28	0
29=	Belgium	22	36	15	30	0
29=	Luxemburg	9	33	29	32	0
31	Szlovákia	25	34	21	26	0
32	Olaszország	35	22	28	22	0
33	Bulgária	40	32	26	16	0
34	Törökország	29		34	35	1
35	Izrael	37	37	35	31	0
-	Dél-Korea	15	15			2
-	Chile	31	1			2
-	Új-Zéland	17	31			2
-	Japán	34	27			2
-	Ciprus	18				3
-	Mexikó	39				3

☐ n.a ☐ felső harmad ☐ középső harmad ☐ alsó harmad ☐ kettő vagy több adat hiányzik

Az adatok forrását és a megjegyzéseket lásd a 46. oldalon

Az 5. Rangsor táblázat összefoglalja a gyermekjólét eloszlás aljának egyenlőtlensége kapcsán kapott eredményeket az egyes országokra lebontva. Tartalmazza minden egyes ország jövedelem, oktatás, egészség és élettel való elégedettség rangsorban elért „helyezését” és egy összesített rangsort jelez az országok helyzetéről a négy dimenzió alapján.

Azok az országok, amelyeknél kettő vagy annál több gyermekjóléti értéktartomány mérési indikátorai is hiányoznak, nem kerültek be az összesített rangsorba, de a rangsor tábla alján szerepelnek.

Legfontosabb eredmények:

- » Dánia szerepel az összesítő táblázat legtetején. Ebben az országban viszonylag alacsony a legrosszabb helyzetben lévő és az átlagos gyermekek közötti egyenlőtlenség, mind a négy gyermekjóléti értéktartomány esetében. Ez az egyetlen olyan ország, amely mind a négy dimenzió mentén mért rangsor táblázat felső egyharmadába került. Dánia legrosszabb besorolása az oktatás terén volt, ahol a 8. helyet érte el.
- » Finnország, Norvégia és Svájc osztozik a második helyen az összesített táblázatban. Ezek az országok mindegyik rangsorolásnál a felső egyharmadba kerültek - kivéve az oktatást.
- » Izrael és Törökország helyezkedik el az összesített tábla legalján. Itt

magas a legrosszabb helyzetben lévő és az átlagos gyermekek közötti egyenlőtlenség minden olyan gyermekjóléti dimenzió esetében, amelyekről vannak elérhető adataink.

- » A világ leggazdagabb országai közül néhány csak az összesített tábla alsó harmadában kapott helyet, ideértve három országot a hetek csoportjából (G7 országokból): Kanada (26.), Franciaország (28.) és Olaszország (32.). Továbbá az Európai Unió egyik országa - ahol a legmagasabb az egy főre jutó jövedelem – Luxemburg, a 29. helyen végzett.
- » A 9. számú Éves Jelentés a legrosszabb helyzetben lévő gyermekek egyenlőtlenségeit a gazdasági válság előtt vizsgálta. A két jelentés összesítő táblázatának egybevetésével megállapíthatjuk, hogy Franciaország, Izland és Svédország veszítettek eddig pozíciójukból az elmúlt évek során: Franciaország korábban az összesítő táblázat közepén helyezkedett el, míg most az alsó egyharmadában; Izland és Svédország korábban az összesítő tábla tetején volt, most épphogy az alsó egyharmad felett kaptak helyet. Bár közvetlen összehasonlítást nem alkalmazhatunk a két jelentés között, mivel a mérési eszközök nem teljesen egyeznek.

3. FEJEZET JÖVEDELEM

A jövedelemrés kiszélesedett a fejlett országok többségénél

Arra a kérdésre, hogy hogyan alakult a jövedelemegyenlőtlenség az elmúlt néhány évben, országonként eltérő, különböző magyarázatokat találhatunk. Például annak az eredménye, hogy a jövedelemeloszlás alján lévők jövedelmei gyorsabban nőnek, mint az eloszlás középső részén, egy duplán pozitív helyzet, mivel ebben az esetben fejlődésre és a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségének csökkenésére lehet számítani. Ugyanígy igaz fordított esetben is, ha a 10. percentilisben lévő jövedelmek gyorsabban csökkennek, mint a mediánértéké, akkor az egyenlőtlenség kiszélesedik és a legszegényebb gyermekek még jobban lemaradnak.

Az 5. ábrán az országokat öt csoportba soroltuk, hogy láthatóvá váljon, mi okozta az egyenlőtlenségekben mutatókozó változásokat 2008 és 2013 között. Bár ezek az eltérő trendek 'valós' jövedelemváltozásokon alapulnak, úgy, mint az inflációs hatás, önmagukban nincsenek hatással a relatív jövedelmi résre.

A jövedelem-eloszlás alsó szegmensében lévők egyenlőtlensége a vizsgált országok több mint felénél megnőtt: 37-ből 19 esetében legalább 1 százalékponttal nőtt a relatív jövedelmi rés 2008 és 2013 között. Ezeknek az országoknak a kétharmadában jelentősen megnőtt az egyenlőtlenség aránya is, meghaladva a 2 százalékpontot.

Az 5. ábra a következőket mutatja:

- » A 10 ország közül, ahol a relatív jövedelmi rés legalább 2 százalékponttal szűkült 2008 és 2013 között, csak négy ország – Csehország, Finnország, Korea és

Svájc –esetében okozta a csökkenést az olló „pozitív” záródása: vagyis, csak ebben a négy országban nőttek a legalacsonyabb jövedelműek és a medián jövedelműek bevételei egyszerre, méghozzá úgy, hogy a legalacsonyabb jövedelműek bevételei nőttek gyorsabban.

- » A második csoportba sorolt országokban a relatív jövedelmi rés csökkent, mivel a medián jövedelem csökkent, míg a 10. percentilisbe tartozó jövedelmek vagy lassabb ütemben csökkentek (mint Írországbán, Litvániában és Luxemburgban), vagy változatlanok maradtak (mint az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban) vagy még nőttek is (mint Mexikóban).
- » Kanadában, Franciaországban, Izraelben, Szlovákiában és Svédországban a relatív jövedelmi rés nőtt, mivel a medián jövedelem növekedett vagy legalább változatlan maradt, miközben a 10. percentilisbe tartozók jövedelme sokkal lassabban gyarapodott vagy inkább csökkent - ezáltal kiszélesítve az eloszlás alsó és középső része közti szakadékot.

- » Az egyenlőtlenség legnagyobb arányú – legalább 5 százalékpontos – növekedése négy dél-európai országban (Görögország, Olaszország, Portugália és Spanyolország) és három kelet-európai országban (Magyarország, Szlovákia és Szlovénia) tapasztalható. Ezekben az országokban (kivéve Szlovákiát) a gyermekek medián háztartási jövedelme lecsökkent, de a 10. percentilisben lévők jövedelme sokkal drasztikusabban zuhant, ezzel a legszegényebb gyermekek még inkább hátra maradnak.

A szociális transzferek számítanak

A munkaerő-piac kulcsszerepet játszik a gyermekes háztartások jövedelmének formálásában – különösen gazdasági válságot követően, amikor a munkanélküliség és alulfoglalkoztatottság mértéke megnövekszik. A munkanélküli/ keresettel nem rendelkező háztartásokban élő gyermekek felülreprezentáltak az jövedelem-eloszlás alsó tizedében mindegyik európai országban. Bulgáriában a legszegényebb decilisben lévő gyermekek több mint 75 százaléka él munkanélküli/keresettel nem rendelkező háztartásban, míg Belgium, Görögország, Magyarország, Írország és Szlovákia esetében ez 60 százalék.

A transzferek előtti és utáni jövedelmek összehasonlítása az európai országoknál, melyet a 6. ábra tartalmaz, megerősíti azt a tényt, hogy a szociális transzferek igenis fontos szerepet játszanak a gyermekek közötti relatív jövedelemrés lecsökkentésében a fejlett országokban. Valóban ezekben az országokban a jövedelemegyenlőtlenség nagyobb a szociális transzferek előtti, mint a transzferek után, de annak mértéke, hogy mennyire csökkentik a szociális transzferek a jövedelemrést meglehetősen eltérőek Európa-szerte.

Írországbán és az Egyesült Királyságban a szociális transzferek közel a felére csökkentik a relatív jövedelemrést. Ezen jelentős szociális transzferek nélkül ennek a két országnak a jövedelemrése Európa legmagasabbjai közé tartozna. Más országokban, különösen Bulgáriában, Görögországban, Olaszországban és Portugáliában a transzferek előtti és utáni jövedelemrések nagyon hasonlóak. Az összehasonlítás azt

mutatja, hogy ezekben az országokban jellemző leginkább a magas egyenlőtlenség az eloszlás legalján és közepén elhelyezkedő emberek között.

Nagyobb jövedelemkülönbség, nagyobb mértékű szegénység és nélkülözés

A gyermekek jövedelem-eloszlás egyenlőtlenségének párhuzamos vizsgálata a monetáris gyermekszegénységi és az anyagi deprivációs rátával teljesebb képet ad a gyermekek életszínvonalának változásairól. Ahogy az a 2. Fejezetben is megtalálható, a relatív jövedelemkülönbség és a gyermekszegénység szorosan összefüggnek: azokban az országokban, ahol nagyobb a jövedelem-eloszlás egyenlőtlensége az eloszlás alsó szegmenseiben lévők esetében, ott általában magasabb a gyermekszegénység aránya is (és ez igaz vice versa, alacsonyabb jövedelem-eloszlás egyenlőtlensége általában alacsonyabb mértékű gyermekszegénységet jelent). Mégis a relatív jövedelmet mérő statisztika nem feltétlen jelenti azt, amit sugall, hogy alacsonyabb jövedelemből kell megélni egy gazdag országban. Az anyagi depriváció elemzése segíthet abban, hogy jobban megértsük a jövedelem-eloszlás alján lévő gyermekek helyzetét.

A gyermekek depriváltak, ha a háztartásukban, amelyben élnek, nem tudnak a megfelelő életszínvonal biztosításához szükséges alábbi 9 tétel közül legalább hármat megengedni: 1) nem várt költségek fedezése; 2) évente egyszeri, az otthonról távoli egyhetes nyaralás lehetősége; 3) lakbér, jelzálog vagy közüzemi számladíjak elmaradásának

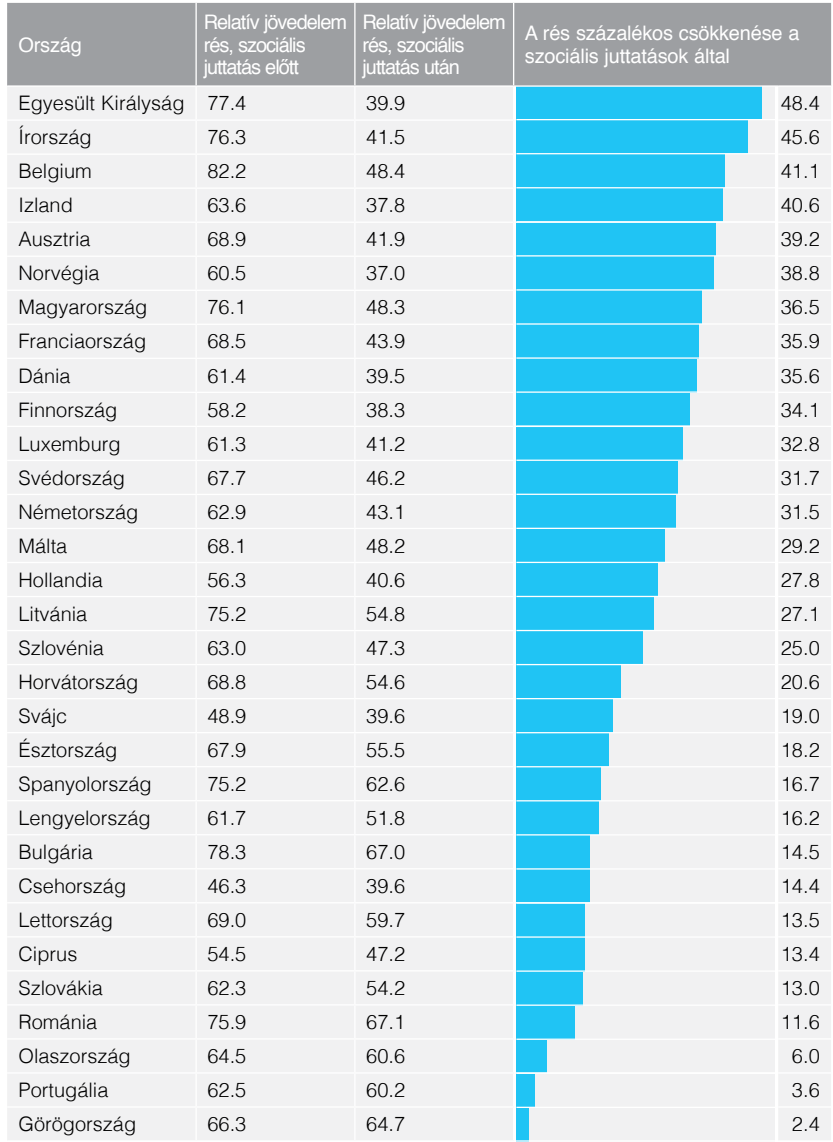
5. ábra A jövedelmi egyenlőtlenségek változásai

Ország	Relatív jövedelmi rés 2008	Relatív jövedelmi rés 2013	Változás 2008–2013
Országok, ahol a 10. percentilis a mediánnál gyorsabban nőtt (és az összteljesítmény nőtt)			
Koreai Köztársaság	51.1	45.7	-5.4
Svájc	42.4	39.6	-2.8
Csehország	42.1	39.6	-2.5
Finnország	40.5	38.3	-2.2
Országok, ahol a 10. percentilis a mediánnál lassabban csökkent			
Egyesült Királyság	48.1	39.9	-8.2
Írország	46.7	41.5	-5.2
Luxemburg	45.5	41.2	-4.3
Mexikó	68.4	65.0	-3.4
Egyesült Államok	61.1	58.9	-2.2
Litvánia	56.9	54.8	-2.1
Országok, ahol a relatív különbség nem változott (+/-2 pont)			
Ausztrália	46.5	44.7	-1.8
Izland	39.2	37.8	-1.4
Lettország	60.9	59.7	-1.2
Új-Zéland	47.6	46.5	-1.1
Ausztria	42.7	41.9	-0.8
Norvégia	36.6	37.0	0.4
Belgium	47.9	48.4	0.5
Németország	42.6	43.1	0.5
Dánia	38.5	39.5	1.0
Lengyelország	50.7	51.8	1.1
Hollandia	39.4	40.6	1.2
Bulgária	65.7	67.0	1.3
Románia	65.6	67.1	1.5
Málta	46.5	48.2	1.7
Országok, ahol a 10. percentilis lassabban nőtt, mint a medián			
Franciaország	41.4	43.9	2.5
Kanada	50.3	53.2	2.9
Izrael	61.6	64.6	3.0
Svédország	41.4	46.2	4.8
Szlovákia	46.2	54.2	8.0
Országok, ahol a 10. percentilis gyorsabban csökkent, mint a medián			
Észtország	52.7	55.5	2.8
Ciprus	42.4	47.2	4.8
Portugália	54.8	60.2	5.4
Magyarország	42.6	48.3	5.7
Szlovénia	40.7	47.3	6.6
Spanyolország	55.9	62.6	6.7
Olaszország	52.6	60.6	8.0
Görögország	55.6	64.7	9.1

Forrás: EU-SILC 2008-2013.

Megjegyzés: Az Egyesült Államok, Kanada adatai 2007-2013, Izrael 2007-2012, Mexikó 2008-2012. Nincs elérhető trend adat Horvátország, Törökország, Chile és Japán esetében.

6. ábra Jövedelem egyenlőtlenség és szociális juttatások

Forrás: EU-SILC 2013.

elkerülése; 4) minden második nap húst vagy fehérjét tartalmazó étel fogyasztása; 5) megfelelően felfűtött otthon; 6) mosógép; 7) színes TV; 8) telefon; 9) magánautó.

Habár a nemzeti össztermék jelentős szerepet játszik az anyagi depriváció alakulásában, Európaszerte szoros összefüggés mutatkozik a relatív jövedelem rész és az anyagi depriváció között a gyermekes háztartásokban. Azok az országok, akiknél nagyobb a jövedelmi rész a legrosszabb anyagi helyzetben

lévőkhöz mérten, nagyobb az anyagi depriváció mértéke is.

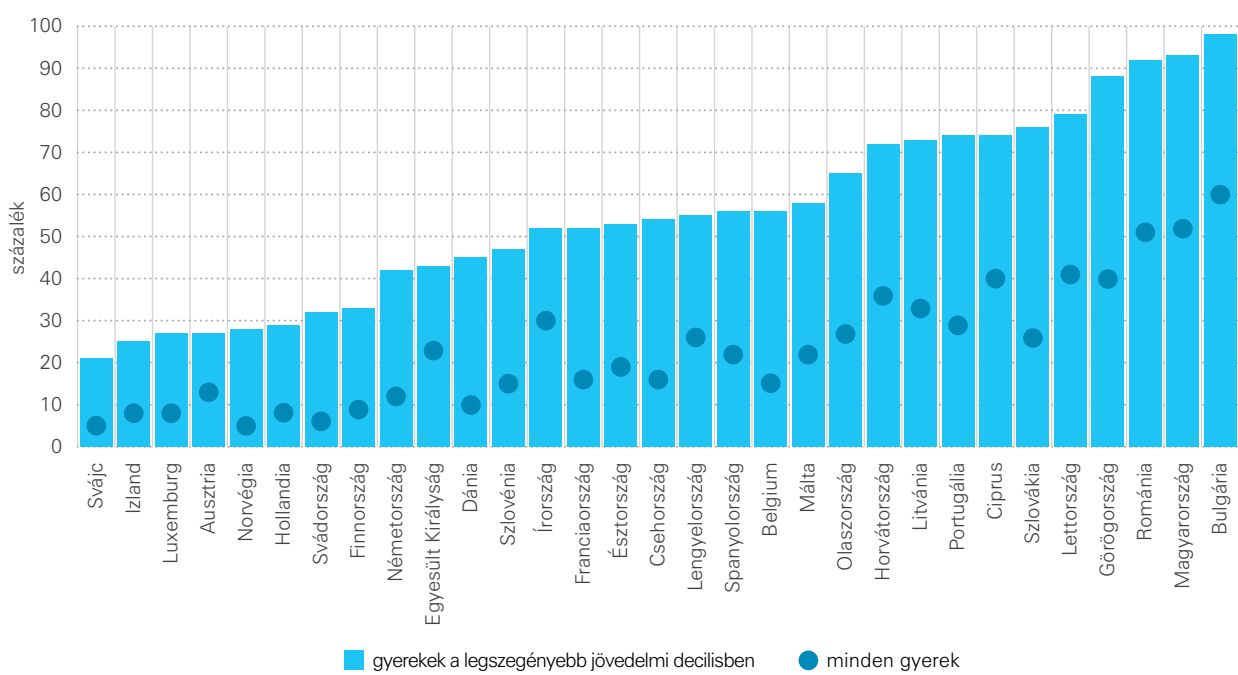
A 7. ábra mutatja, hogy minden olyan európai országban, ahol a gyermekek az alsó jövedelmi decilisben vannak, inkább szenvednek anyagi deprivációtól, mint a teljes gyermek lakosság. Bulgáriában, Magyarországon és Romániában, 90 százalék felett van a legalsó decilisben az anyagi deprivációban érintett gyermekek aránya.

Kiseb jövedelmi egyenlőtlenség, nagyobb gyermek jóllét

Azt, hogy hogyan függ össze a jövedelem vonatkozásában legrosszabb helyzetben lévők alakulása az általános gyermek jólléttel, a 8. ábra mutatja meg, amely a 2013-ban publikált 11. számú Éves Jelentés (Report Card 11) többdimenziós gyermek jólléti indexét jelöli. Azokban az országokban, ahol nagyobb a jövedelmi egyenlőtlenség, alacsonyabb a gyermek jóllét is.

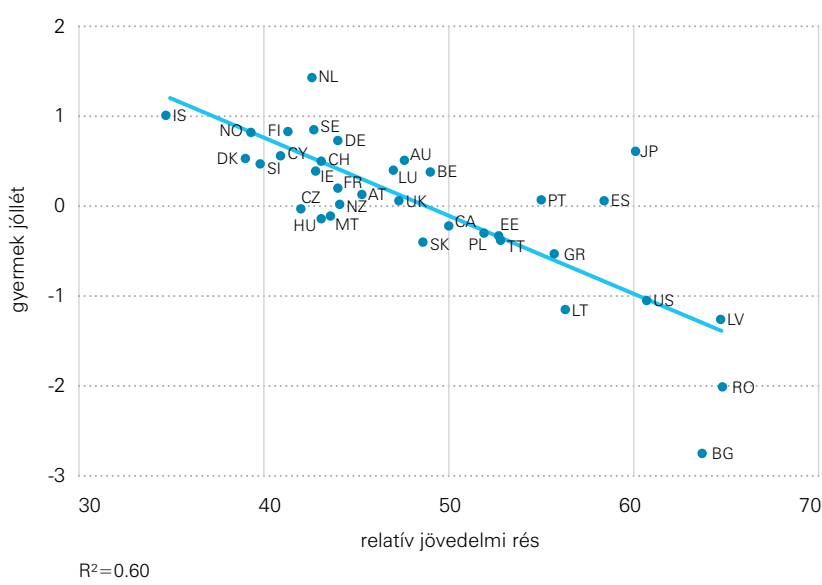
Az itt bemutatott adatok alátámasztják, hogy a magas relatív jövedelmi részt nem egyértelmű, hogy a politikai döntéshozók hatékonyan kezelni tudják a jövedelmi egyenlőtlenség csökkentése érdekében; és a kisebb jövedelmi rész jobb minden gyermek számára. A döntéshozók kétséget kizáróan nehézségekkel szembesülnek a gazdasági válságot követően a költségvetés egyensúlyban tartása során, de a legszegényebb gyermekes háztartások jövedelmének csökkentését célzó érvek nem elfogadhatóak.

7. ábra Deprivált háztartásokban élő gyermekek százaléka

Forrás: EU-SILC 2013.

8. ábra Relatív jövedelmi rész és általános gyermek jóllét (2009)

Forrás: Bradshaw, J. (2015): Childpoverty and well being in international perspective. In E. Fernandez, A. Zeira, T. Vecchiato and C. Canali (eds): Theoretical and Empirical Insights into Child and Family Poverty. Springer International, Cham. Switzerland, pp. 59-70. EU-SILC 2009.

4. FEJEZET: OKTATÁS

Csökcent az oktatási egyenlőtlenség aránya az országok többségében

Lényeges kérdés megvizsgálni, hogy az elmúlt években csökkent-e az egyenlőtlenség. Mindehhez azt fontos áttekinteni, hogyan változtak az iskolai végzettségbeli különbségek, ami pedig megmutatja, mi történt az oktatás területén jelentkező hátrányok és az alacsony iskolázottság leküzdésében. Például a teljesítménybeli egyenlőtlenségek megszüntetése elérhető, ha a rosszabbul teljesítő gyermekeket „felhozzák”, ezzel közelítve eredményeiket az átlaghoz. Azonban ez úgy is lehetségessé válik, ha lecsökkennek az átlageredmények, de közben a lista végén állók eredménye nem változik (vagy akár tovább romlik).

A 9. ábra mutatja a 2006 és 2012 közötti PISA-felmérés olvasási vizsgálatainak eredményeiben szereplő egyenlőtlenségek alakulását. Ez alapján, az országok többsége pozitív fejlődést mutat az olvasási/szövegértési képességbeli különbségek csökkentése tekintetében. Az országokat öt kategóriába osztották, attól függően, hogyan változtak az egyenlőtlenségek. Különösen azok az esetek érdekesek, ahol amellet, hogy a medián javult, a teljesítménybeli különbségek csökkentek. Ez a mindenki számára legelőnyösebb forgatókönyv az átfogó fejlődés és a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségek megszüntetésének szempontjából.

A 9. ábrán jelzett főbb csoportok az alábbiak:

- » *Országok, amelyek csökkentették az egyenlőtlenségeket, miközben javult a medián is.* A jó hír, hogy 38 országból 20 ebbe a kategóriába esik. A legnagyobb fejlődést Chilében, Csehországban, Németországban és Mexikóban érték el, habár Csehországban és Mexikóban alacsony maradt a medián a többi országhoz képest. Belgium és Németország nagy fejlődést mutatott, magasabb mediánban mérhető eredményekkel.
- » *Országok, ahol csökkent az egyenlőtlenség, azonban csökkent a medián is.* Ez csak Kanadára jellemző, ahol a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségeinek jelentős csökkenése részben az összeredmények csökkenése miatt történt.
- » *Országok, ahol növekedtek a különbségek, de a medián is.* Csupán Bulgáriánál látunk ilyen változást. A gyenge eredményt elérőket hagyták még lejjebb csúszni.
- » *Országok, ahol legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége növekedett, miközben a medián eredmények is lecsökkentek.* Ez a legaggasztóbb trend, és nem is igazán gyakori az olvasás tekintetében. Csupán két magas jövedelmű ország tartozik ide: Finnország és Svédország.

Sok ország csökkenti az abszolút oktatási hátrányokat

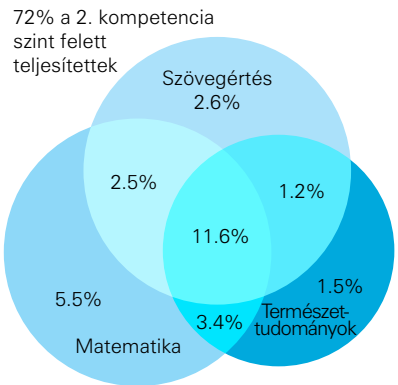
A 2. rangsor táblázatban a relatív teljesítmény különbségeket az oktatás területén jelentkező abszolút hátrányok indikátorával egészítették ki, amelyet lemértek a PISA során mért mindhárom tantárgyban 2. kompetencia szint alatt teljesítő gyermekeken. 2012-ben, az OECD országaiban a 15 évesek 28 százaléka legalább az egyik tantárgyban, 11,6 százalékuk pedig mind három tantárgyban így teljesített (10. ábra). A gyermekek, akik mindhárom tárgyban alul teljesítettek, nagy valószínűséggel már régóta a legalacsonyabban teljesítő csoportban lehettek.

9. ábra A szövegértés teljesítmény egyenlőtlenségeinek változásai

Ország	Teljesítménybeli különbség 2006	Teljesítménybeli különbség 2012	Változás 2006-2012
Országok, ahol a 10. percentilis a mediánnál nagyobb mértékben nőtt (és az összteljesítmény nőtt)			
Csehország	153	117	-36.0
Chile	133	104	-28.5
Németország	158	131	-27.6
Mexikó	130	106	-24.0
Belgium	167	144	-23.6
Lengyelország	139	118	-20.6
Ausztria	151	131	-20.5
Olaszország	153	138	-15.2
Litvánia	131	118	-13.0
Törökország	120	109	-11.0
Norvégia	146	135	-10.7
Írország	126	116	-10.5
Egyesült Királyság	142	132	-10.4
Románia	125	115	-10.0
Észtország	116	106	-9.8
Portugália	140	131	-9.3
Japán	145	136	-8.7
Görögország	148	140	-8.1
Svájc	132	126	-6.1
Horvátország	123	118	-5.0
Országok, ahol a 10. percentilis a mediánnál nagyobb mértékben csökkent			
Kanada	132	125	-7.5
Országok, ahol a teljesítménybeli különbség +/- 5 ponton belül maradt			
Dánia	120	116	-4.9
Új-Zéland	147	143	-4.6
Koreai Köztársaság	123	119	-3.8
Hollandia	136	133	-3.1
Lettország	122	120	-1.8
Szlovénia	124	123	-1.4
Magyarország	131	131	-0.3
Ausztrália	130	130	0.0
Izrael	165	167	2.0
Spanyolország	125	127	2.1
Izland	136	138	2.4
Luxemburg	143	145	2.4
Franciaország	153	157	4.2
Szlovákia	146	151	4.7
Országok, ahol a 10. percentilis kevésbé nőtt, mint a medián			
Bulgária	153	167	14.2
Országok, ahol a 10. percentilis a mediánnál nőtt			
Svédország	134	147	13.0
Finnország	109	131	21.7

Forrás: PISA 2006-2012.
Megjegyzés: Az Egyesült Államok esetében nem volt elérhető adat.

10. ábra A 2. kompetencia szint alatt teljesítők aránya a matematika, szövegértés és a természettudományok területén

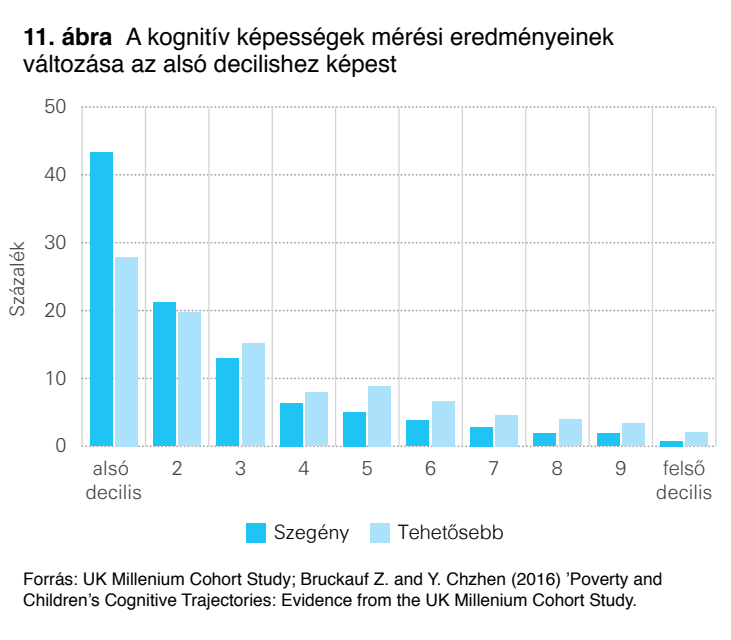
Forrás: PISA 2012.
Megjegyzés: 34 OECD ország súlyozatlan átlaga.

2. szövegdox „Ragadós padló” a szegény gyermekek kognitív fejlődésében: a brit Milleniumi Kohorsz Tanulmány (Millenium Cohort Study, MCS) tapasztalatai

A tehetősebb családból származó gyermekek három éves kortól jobban teljesítenek a kognitív teszteken (Hansen K. and H. Joshi (2007): Millenium Cohort Study Second Surve: A user’s guide to initial findings. Centre for Longitudinal Studies London). Az MCS tanulmányban 19 ezer, a ezredfordulón született gyermeket vizsgáltak meg kilenchnapos koruktól kezdve az Egyesült Királyságban. Vizsgálták őket 3, 5, 7 és 11 évesen, valamint felnőtt korukban is fogják.

Bár a kutatás minden tekintetében minden 10. gyermek esik a kognitív képességek eloszlása legalsó decilisébe, minden gyermek fejlődésének lehetősége a családi háttértől függ. Ötéves korukban, az alacsonyabb jövedelmű családokból származó gyermekeknek háromszor nagyobb az esélyük arra, hogy az alsó 10 százalékban legyenek, mint a magasabb jövedelmű családokból származóknak.

A 11. ábra a kutatás adott évében (például 3, 5 és 7 éves korban), a kognitív képességek alsó decilisében lévő gyermekek megoszlását mutatja, és azokét, akik az alsó decilisben maradtak, vagy akik a korábbi vizsgálathoz képest feljebb kerültek. Az alacsonyabb jövedelmű családokból származó gyermekek (43%) lényegesen nagyobb eséllyel ragadnak a lista alján, mint a jobb jövedelmű családokból származó gyermekek (28%), de a különbségek kisebbek azok között, akik feljebb tudnak kerülni az alsó decilisből. Mind a szegényebb, mind a gazdagabb háttérrel rendelkezők, akik a legalsó decilisből fejlődnek, csupán egy vagy két decilist tudnak javítani. Emiatt minden, alacsony kognitív képességekkel rendelkező gyermeknek „ragadós a padló”, de messze ragadósabb azoknak, akik alacsony jövedelmű családból származnak.

A 12. ábra az abszolút oktatási hátrányok változásait mutatja be a PISA felmérésekben, 38 országban 2006 és 2012 között. Eszerint:

- » A vizsgált 3 tantárgyban teljesített legrosszabb eredmények mértéke leginkább Bulgáriában, Izraelben, Romániában és Törökországban csökkent. Azonban ezen pozitív fejlemények ellenére, ez a négy ország azok között maradt, akiknél 2012-ben, az oktatás területén jelentkező abszolút hátrányok összmértéke magas volt.
- » Csehországban, Németországban, Lettországban és Lengyelországban csökkent azon gyermekek aránya, akik a 2. kompetencia szint alatt teljesítettek mind a három tantárgyban. Ez az előrelépés azt jelentette, hogy ezek az országok a legfelső egyharmadba (a legjobban teljesítők közé) kerültek 2012-ben az oktatás területén jelentkező abszolút hátrányok szempontjából.
- » Az abszolút oktatási hátrányok jóformán változatlanok maradtak számos országban 2006 és 2012 között. Azok az országok, ahol mindhárom tantárgyban a 2. kompetenciaszint alatt teljesítő gyermekek aránya a legmagasabb (mint Chile, Görögország és Luxemburg), küzdenek azért, hogy csökkentsék a gyengén teljesítők arányát.
- » Finnországban és Svédországban jelentősen növekedett azon 15 évesek száma, akik nem érték el a 2. kompetencia szintet egyik tantárgyból sem 2006 és 2012 között, ami azt jelenti, hogy egyre növekszik a hátrányos helyzetű gyermekek száma ebben a két országban.

Az egyenlőtlenség leküzdése összeegyeztethető a mindenki számára elérhető oktatás fejlesztésével

Amíg néhány ország „felfelé” menetel (növelve az oktatás színvonalát és csökkentve az oktatás területén jelentkező lemaradásokat), mások aggodalomra okot adó regresszív tendenciát mutatnak, az „alul” lévő gyermekek támogatását tekintve. Az itt lévő adatok azt bizonyítják, hogy a relatív iskolai teljesítmények közti jelentős különbségek elkerülhetők. A minden területen erős teljesítmény, mint amit Észtország, Dánia és Lengyelország mutat, azt jelzi, hogy nem kell feláldozni a teljes oktatásfejlesztést azért, hogy csökkentsék a relatív teljesítménybeli különbségeket vagy az oktatás területén jelentkező abszolút hátrányokat.

Ezen *jelentés* elsődleges célja, hogy összehasonlítsa a legrosszabb helyzetben lévők közötti egyenlőtlenségeket az országok között. De az országon belüli különbségek vizsgálata azokat a folyamatokat hangsúlyozza, amelyekben a társadalmi egyenlőtlenségek alakítják az abszolút oktatási hátrányokat. A 2. és a 3. szövegdoxok, valamint 7. fejezet részletesebben foglalkozik ezzel.

12. ábra Oktatásbeli hátrányok változásai

Ország	2. kompetenciaszint alatti eredmény mindhárom tantárgyban (2006)	2. kompetenciaszint alatti eredmény mindhárom tantárgyban (2012)	Változás (2006-2012)
Románia	36	24	-11.9
Törökország	25	16	-9.8
Izrael	26	19	-7.4
Bulgária	35	29	-6.5
Mexikó	35	31	-4.2
Portugália	16	13	-3.8
Lengyelország	9	6	-3.7
Olaszország	15	12	-3.3
Spanyolország	13	10	-2.7
Németország	11	9	-2.2
Japán	8	6	-2.2
Lettország	10	8	-2.0
Észtország	5	3	-1.7
Csehország	11	9	-1.7
Svájc	9	7	-1.5
Litvánia	13	12	-1.4
Norvégia	12	11	-1.2
Írország	8	7	-0.8
Chile	25	25	-0.7
Horvátország	12	12	-0.5
Franciaország	13	13	-0.4
Ausztria	11	11	0.0
Luxemburg	14	14	0.0
Görögország	15	16	0.3
Egyesült Királyság	11	11	0.3
Koreai Köztársaság	4	4	0.5
Belgium	11	12	0.7
Kanada	5	6	1.0
Dánia	8	9	1.1
Hollandia	7	9	1.3
Ausztrália	7	9	2.0
Szlovénia	8	10	2.0
Magyarország	11	13	2.5
Izland	10	14	3.1
Új Zéland	8	11	3.3
Finnország	2	5	3.5
Szlovákia	13	19	5.7
Svédország	9	15	6.1
OECD átlag	12	12	0

Forrás: PISA 2006-2012. Megjegyzés: Az Egyesült Államok esetében nem volt elérhető adat.

3. szövegdoboz

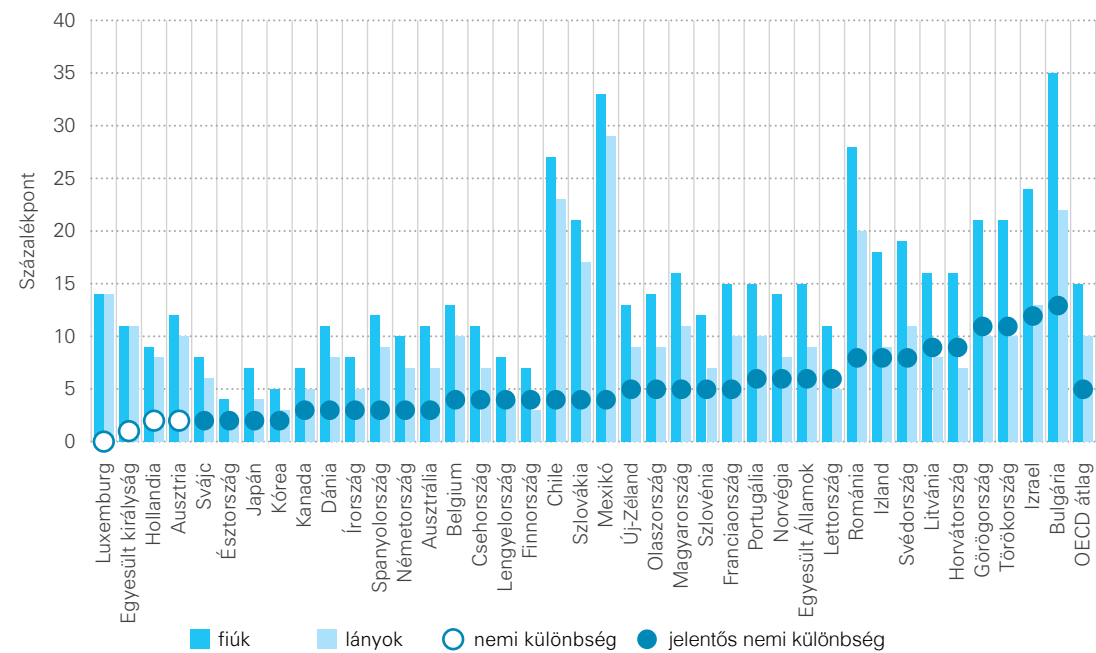
Nemi egyenlőtlenségek az oktatásban

Az első PISA felméréstől (2000) kezdődően, a 15 éves fiúk folyamatosan rosszabbul teljesítenek a lányoknál mind matematikában, mind szövegértésben és természettudományokban. A legnagyobb különbség a lányok javára a szövegértésben van: 2012-ben a lányok átlagban jóval jobban teljesítettek (38 ponttal, vagy majdnem egy év iskolaévvvel) az OECD országokban. A 39 vizsgált országból 37-ben a fiúk, a lányoknál nagyobb valószínűséggel szerepeltek a szövegértési mérés alsó decilisében.

39-ből 35 országban a fiúk nagyobb valószínűséggel szerepeltek a gyenge teljesítményűek között mindhárom tantárgyat figyelembe véve (13. ábra). Mégis, a nemi különbségek kisebbek (a lányok javára) például azoknál, akik a 2. kompetencia szint alá esnek mindhárom tantárgyban, mint a szövegértésnél, amin

tagadhatatlanul a fiúk oktatásbeli hátrányaira mutat. Az OECD országok között annak valószínűsége, hogy ebbe a csoportba kerülnek a fiúk átlagosan 4 százalékkal nagyobb, mint a lányoknál. De Bulgáriában, Görögországban, Izraelben és Törökországban ez a különbség 10-14%. Az eltérés statisztikailag jelentős minden országban, kivéve Ausztriát, Luxemburgot, Hollandiát és az Egyesült Királyságot. A nemek közötti különbség hosszú távon is tartósnak bizonyul. Néhány országban, ahol szignifikáns volt a változás 2006 és 2012 között (például Csehország, Finnország, Litvánia és Svédország), az egyenlőtlenség növekedett.

13. ábra Nemek közötti különbség az alacsony oktatási végzettség vonatkozásában

Forrás: PISA 2012.

5. FEJEZET

EGÉSZSÉGÜGYI PANASZOK ÉS EGÉSZSÉGMAGATARTÁS

A 3. rangsor táblázat a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségeit mutatja be az önbevalláson nyugvó egészségügyi panaszok tekintetében, 2014-ben. Ez a fejezet három további változót – fizikai aktivitás (testmozgás), egészséges és egészségtelen táplálkozás – mutat be, hogy minél teljesebb képet kaphassunk a fiatalok egészség magatartásformák változásáról. A legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségeit mind a négy indikátornál ugyanúgy mérjük. A relatív különbséget minden országnál úgy számítják ki, hogy összevetik a viszonylag alacsony pontszámot elérő gyermekeket (a medián alatti értékek átlaga) az „átlag” gyermekekkel (medián). E kettő különbségét viszonyítják a mediánhoz. Ez megmutatja, hogy az átlaghoz képest mennyire maradnak le a lista végén szereplő gyermekek a saját országukban.

A 14-17. ábrák a 2002 és 2014 közti legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségeinek, négy indikátor szerinti változásait mutatják meg. Az országokat úgy csoportosították, hogy tisztán látszódjanak a változások okai. Az első csoportba azok az országok tartoznak, ahol a relatív különbség lecsökkent, mivel mind a lista alja, mind a közepe fejlődött az évek során: csak a lista alja gyorsabban. Ez a pozitív forgatókönyv nemcsak átfogó fejlődést jelent, de lecsökkenti a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlenségeit is. Az országok a második csoportban szintén megtapasztalták a relatív különbség csökkenését, de ők azért, mert a középső rész gyengült, miközben az alsó rész fejlődött. A harmadik csoport országaiban a relatív különbség nőtt, mert a középső

14. ábra Egészség-egyenlőtlenségek változásai

Ország	Relatív különbség 2002	Relatív különbség 2014	Változás (2002–2014)
Országok, ahol a relatív különbség stabil maradt (+/- 2 pont)			
Egyesült Államok	29.2	28.0	-1.2
Észtország	28.8	27.7	-1.1
Spanyolország	27.8	27.3	-0.5
Litvánia	29.2	29.3	0.1
Ausztria	23.2	23.6	0.4
Görögország	26.2	27.4	1.2
Magyarország	27.3	28.8	1.5
Egyesült Királyság	27.3	28.9	1.6
Finnország	24.0	25.9	1.9
Országok, ahol a középső rész az alsó részhez képest javult			
Románia	31.6	34.0	2.3
Svédország	26.2	29.1	2.8
Szlovákia	25.5	29.0	3.5
Portugália	22.5	26.4	3.9
Izrael	31.2	38.9	7.7
Országok, ahol az alsó rész a középső részhez képest csökkent			
Norvégia	23.1	25.2	2.0
Luxemburg	28.2	30.3	2.1
Bulgária	27.2	29.4	2.2
Horvátország	25.3	27.6	2.3
Belgium	25.7	28.1	2.5
Svájc	22.4	25.0	2.5
Kanada	26.6	29.3	2.7
Lettország	25.4	28.6	3.3
Izland	27.7	31.1	3.4
Olaszország	26.4	30.1	3.7
Dánia	21.8	25.5	3.8
Csehország	22.8	26.8	4.0
Németország	20.5	24.8	4.3
Hollandia	22.2	26.7	4.6
Franciaország	24.4	29.2	4.8
Törökország	29.7	34.5	4.9
Szlovénia	22.2	28.3	6.1
Írország	22.5	28.9	6.4
Málta	24.0	30.6	6.6
Lengyelország	26.3	34.1	7.8

Forrás: HBSC (2002-2014)

Megjegyzés: Izrael és az Egyesült Államok, 2002-2010; Bulgária, Izland, Luxemburg, Románia, Szlovákia, 2006-2014, Törökország 2006-2010.

rész gyorsabban fejlődött az alsó részhez képest, vagy a középső úgy javított, hogy közben az alsó rész gyengült. A negyedik csoportban az egészséggel kapcsolatos eredmények mindenhol romlottak, de a visszaesés a lista alján volt nagyobb mértékű. Ez a jelenség igényli a legnagyobb odafigyelést.

A relatív különbség 2 százalékon belüli változása túl kicsi ahhoz, hogy reális tendenciát mutasson, így csupán ezen érték feletti vagy alatti változásokat vették figyelembe.

Az egészség-egyenlőtlenségek növekedtek az országok többségében

A vizsgált évtizedben, egyik országban sem csökkent a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége a serdülőkori egészség területén. 34 országból 25-ben az önbevalláson nyugvó egészségügyi panaszok relatív különbsége 2 százalékkal vagy többel nőtt, míg a többi országokban stabil maradt (14. ábra). A legnagyobb mértékben (legalább 6 százalékkal) Írországbn, Máltán, Lengyelországban és Szlovéniában szélesedett a rés, ahol a lista alja nagyobb mértékben esett vissza, mint a középső rész, illetve Izraelben, ahol a középső rész fejlődött, amíg a lista alsó vége visszaesett. Lengyelország és Izrael helyezkedik el az Egészségügyi Rangsor legalján (lásd 2. fejezet, 8. oldal).

Nem minden gyermeknek azonos az esélye az egészsége leromlására. A vizsgált országok többségében a kevésbé jómódú háztartásokban élők rendelkeznek a leggyengébb egészségügyi eredményekkel. A lányok és fiúk közti különbségek azonban nagyobbak, elterjedtebbek és tartósabbak (lásd 4. szövegdoboz).

Az egyenlőtlenség a fizikai

15. ábra A fizikai aktivitás területén lévő egyenlőtlenségek változása

Ország	Relatív különbség 2002	Relatív különbség 2014	Változás 2002–2014
Országok, ahol az alsó rész jobban fejlődött mint a középső			
Málta	64.6	55.6	-9.0
Finnország	51.0	42.5	-8.5
Norvégia	55.7	47.6	-8.1
Franciaország	58.3	50.3	-8.0
Spanyolország	51.4	45.1	-6.3
Bulgária	56.9	51.1	-5.8
Észtország	52.8	47.8	-5.0
Portugália	51.0	46.9	-4.1
Írország	49.8	46.1	-3.7
Svájc	48.7	45.3	-3.4
Horvátország	50.1	46.8	-3.3
Csehország	49.3	46.2	-3.1
Lettország	49.6	46.5	-3.1
Izland	50.3	47.7	-2.6
Belgium	51.5	49.2	-2.3
Egyesült Államok	54.3	52.1	-2.2
Magyarország	54.4	52.3	-2.1
Hollandia	49.4	47.5	-2.0
Országok, ahol a relatív különbség nem változott (+/- 2pont)			
Szlovákia	49.6	47.7	-1.9
Dánia	51.8	50.3	-1.5
Luxemburg	49.4	48.2	-1.2
Kanada	47.9	46.9	-1.0
Egyesült Királyság	47.7	47.3	-0.4
Ausztria	47.3	47.0	-0.4
Litvánia	48.1	47.9	-0.2
Szlovénia	47.7	48.2	0.5
Svédország	47.9	48.6	0.7
Görögország	50.3	51.2	0.9
Németország	46.8	47.7	0.9
Izrael	61.8	62.9	1.1
Országok, ahol a középső rész jobban fejlődött, mint az alsó			
Lengyelország	45.6	48.5	2.9
Románia	55.9	58.8	2.9
Országok, ahol az alsó inkább romlott, mint a középső			
Olaszország	54.2	56.8	2.6
Törökország	55.5	60.9	5.3

Forrás: HBSC 2002-2014.
Megjegyzés: Izrael és az Egyesült Államok, 2002-2010; Belgium, Bulgária, Izland, Luxemburg, Románia, Szlovákia, 2006-2014; Törökország 2006-2010.

aktivitás terén csökkent az országok többségében

A rendszeres mozgás kulcsfontosságú a serdülők számára. A HBSC-kutatásban szereplő gyermekektől azt kérdezték, hogy a felmérést megelőző héten hány nap végeztek legalább 60 perc fizikai aktivitást (ahogy azt a WHO javasolja). A HBSC-kutatás úgy definiálja a fizikai aktivitást, hogy „bármely mozgás, amely megnöveli a pulzusod számát és néha ki is fulladsz (lihegsz)”. A gyermekek egy 0-7 közti skálán jelölték válaszukat.

Az előző évtizedben, 34-ből 18 országban csökkent legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége a fizikai aktivitást tekintve; a legnagyobb mértékben, 6 százalékkal vagy többel, Finnországban, Franciaországban, Máltán, Norvégiában és Spanyolországban (15. ábra). Az összes államban, ahol csökkent a relatív különbség, a gyengébb eredményt mutatók fejlődése felülmúlta a középen lévőkét.

34-ből 12 országban a relatív különbség 2 százalékon belül maradt 2002-ben és 2014-ben. A maradék négy országban azonban érezhetően nőtt a legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége. Ezek a változások két ok miatt történtek. Romániában és Lengyelországban azért növekedett a relatív különbség, mert a gyermekek 2014-ben aktívabbak voltak, mint 2002-ben, de a középmezőny fejlődése megelőzte a hátul levőket. Olaszországban és Törökországban pedig azért nőtt a különbség, mert a lista végén lévő gyermekek aránytalanul többet vesztek a középhez képest.

Vegyes trendek az

16. ábra Az egészséges táplálkozásban jelentkező egyenlőtlenségek változása

Ország	Relatív különbség 2002	Relatív különbség 2014	Változás 2002–2014
Országok, ahol az alsó rész jobban fejlődött, mint a középső			
Málta	52.9	40.3	-12.6
Magyarország	58.8	50.5	-8.3
Dánia	49.8	42.2	-7.6
Norvégia	51.2	44.0	-7.2
Spanyolország	53.8	47.4	-6.3
Svédország	51.2	45.5	-5.7
Görögország	49.8	45.0	-4.8
Olaszország	51.8	48.0	-3.8
Észtország	49.9	46.4	-3.5
Bulgária	47.6	44.6	-3.0
Egyesült Államok	52.1	49.6	-2.5
Litvánia	47.4	45.4	-2.1
Országok, ahol a relatív különbség nem változott (+/- 2pont)			
Izland	49.6	47.9	-1.8
Németország	50.3	48.6	-1.7
Lettország	47.6	46.0	-1.6
Írország	48.2	46.7	-1.5
Svájc	45.7	44.6	-1.0
Szlovénia	45.4	44.4	-1.0
Egyesült Királyság	50.1	49.6	-0.5
Törökország	43.9	43.4	-0.5
Ausztria	47.4	47.2	-0.2
Kanada	42.8	43.0	0.2
Románia	45.2	45.5	0.3
Hollandia	35.0	35.4	0.3
Szlovákia	45.6	46.3	0.7
Izrael	49.2	50.3	1.1
Belgium	40.7	41.9	1.2
Luxemburg	47.1	48.7	1.5
Országok, ahol a középső rész jobban fejlődött, mint az alsó			
Finnország	42.7	48.6	6.0
Országok, ahol az alsó inkább romlott, mint a középső			
Csehország	43.8	45.9	2.1
Franciaország	44.4	47.2	2.8
Lengyelország	43.2	46.4	3.2
Horvátország	43.9	48.4	4.4
Portugália	41.6	48.2	6.6

Forrás: HBSC 2002-2014.
Megjegyzés: Izrael és az Egyesült Államok, 2002-2010; Bulgária, Izland, Luxemburg, Románia, Szlovákia 2006-2014, Törökország 2006-2010.

egészségtelen táplálkozás egyenlőtlenségeit tekintve

A gyümölcsök és zöldségek alapvető elemei az egészséges és kiegyensúlyozott étrendnek. A HBSC-kutatás résztvevői arra válaszoltak, hogy egy héten általában hányszor esznek gyümölcsöt, valamint zöldséget. A két választ összeadták, és így állapították meg az egészséges táplálkozás indikátorát (egy 0-14 közti skálán).

A legrosszabb helyzetben lévők egyenlőtlensége, az egészségtelen táplálkozáshoz kapcsolódóan csökkent 34-ből 12 országban (16. ábra). Mind a 12 országban a lista alján lévők mutatói javultak a középén lévőkhöz képest. A relatív különbség legnagyobb mértékben (legalább 6 százalékos) Máltán, Dániában, Norvégiában, Spanyolországban és Magyarországon csökkent, ami azt jelenti, hogy ezek az országok jelentős fejlesztést hajtottak végre a gyermekek egészséges táplálkozása érdekében az elmúlt évtizedben.

A relatív különbség stabil maradt 16 országban, és tovább nőtt másik hatban. A legnagyobb negatív változás Portugáliában (ahol a lista alján állók eredményei romlottak, míg középén nem változtak) és Finnországban volt (ahol a középéredmények javultak valamelyest az alul lévőkéhez képest, a fiatalok egészséges táplálkozásának általános növekedése mellett).

A legtöbb országban csökkent az egyenlőtlenség az egészségtelen táplálkozás terén

A gyümölcsökkel és zöldségekkel szemben, az ételekben és italokban felhasznált hozzáadott cukor túlzott fogyasztása gyakran okoz egészségügyi problémákat, leginkább fogászati problémákat. A

17. ábra Az egészségtelen táplálkozásban jelentkező egyenlőtlenségek változása

Ország	Relatív különbség 2002	Relatív különbség 2014	Változás 2002–2014
Országok, ahol az alsó rész jobban fejlődött mint a középső			
Hollandia	89.1	69.4	-19.7
Szlovénia	73.2	53.8	-19.4
Izland	61.9	44.5	-17.4
Norvégia	71.1	57.8	-13.3
Görögország	66.0	52.7	-13.3
Bulgária	89.5	77.8	-11.7
Izrael	90.3	79.8	-10.4
Spanyolország	75.0	64.6	-10.4
Olaszország	77.1	66.7	-10.4
Kanada	68.1	57.8	-10.4
Írország	76.0	66.5	-9.5
Németország	77.0	67.8	-9.2
Luxemburg	74.7	66.4	-8.3
Málta	77.7	69.7	-8.0
Portugália	73.5	66.1	-7.4
Finnország	61.8	55.9	-5.9
Csehország	70.6	66.2	-4.4
Dánia	64.3	60.0	-4.3
Egyesült Államok	76.9	72.6	-4.3
Egyesült Királyság	72.5	68.2	-4.3
Lettország	67.7	63.7	-4.1
Horvátország	74.2	70.5	-3.6
Ausztria	69.2	65.7	-3.5
Svédország	60.9	58.5	-2.5
Franciaország	74.9	72.5	-2.3
Országok, ahol a relatív különbség nem változott (+/- 2pont)			
Magyarország	80.8	79.1	-1.7
Svájc	75.0	73.6	-1.4
Lengyelország	74.0	73.0	-1.0
Észtország	63.9	63.3	-0.6
Litvánia	63.5	65.4	1.9
Országok, ahol a középső rész jobban fejlődött, mint az alsó			
Románia	75.2	78.4	3.2
Szlovákia	70.9	75.2	4.3
Belgium	71.2	76.3	5.1
Országok, ahol az alsó inkább romlott, mint a középső			
Törökország	68.7	76.9	8.2

Forrás: HBSC 2002-2014.
Megjegyzés: Izrael, Egyesült Államok (2002-2010), Bulgária, Izland, Luxemburg, Románia, Szlovákia (2006-2014), Törökország 2006-2010.

4. szövegdox A kamaszlányoknak nagyobb az esélyük az egészségük romlására

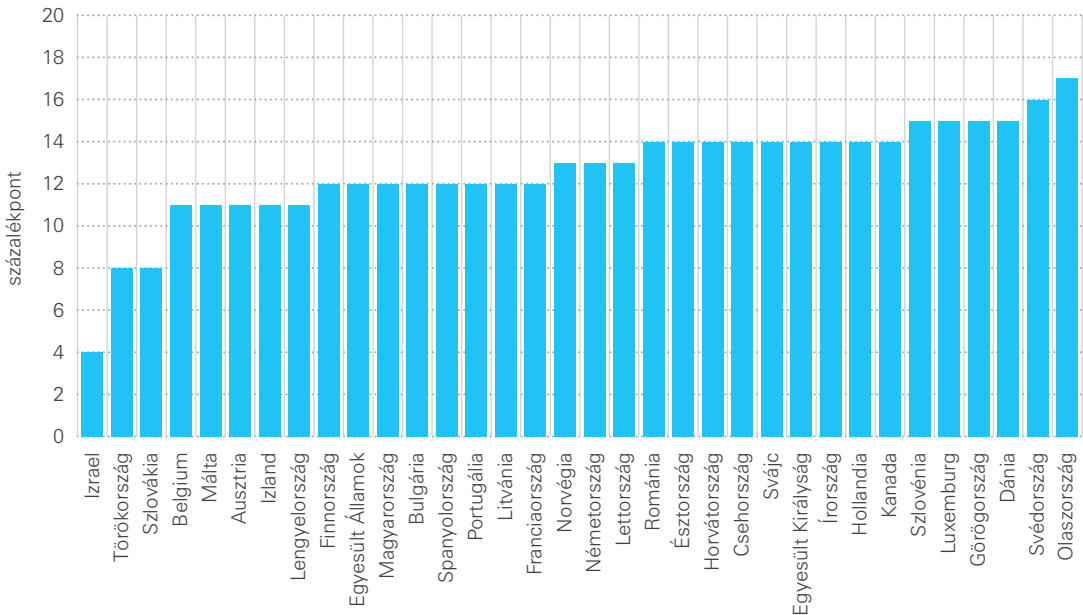
A 18. ábra a 2014-es HBSC-kutatásban szereplő nemek közötti különbségeket mutatja be a serdülők rossz egészségügyi állapotában. Az oszlopdiagramon láthatóak a százalékos különbségek a lányok és fiúk között, annak tekintetében, hogy mekkora az esély, hogy egészségük leromoljon az átlaghoz képest (például az átlagtól alacsonyabb eredménnyel rendelkező gyermeknek a lista végén). A kor és a családi háttérbeli különbségeket állandónak tekintették. Mind a 34 vizsgált országban a lányoknak nagyobb az esélye, hogy romoljon az egészségük. Mivel a kamaszkor átmeneti időszak a felnőtté válás felé, ezek a különbségek nagy valószínűséggel megmaradnak a felnőttkorban is.

Nincs különösebb összefüggés az országok között a legrosszabb helyzetben lévők egészség-egyenlőtlensége és a lemaradás esélyeinek nemek közti különbségei között. A lányok és fiúk közti

legnagyobb különbségekkel (15% vagy több) rendelkező országok Dánia, Svédország és Olaszország. A 2. fejezet 3. rangsor táblázatában viszont felül (Dánia), középén (Svédország) és alul (Olaszország) helyezkednek el. A nemek közötti különbség Izraelben a legalacsonyabb, ahol összehasonlításban a legnagyobb a serdülőkori egészség-egyenlőtlenség mértéke a legrosszabb helyzetben lévők között.

A nemek közötti különbség a kamaszkori egészség terén nem csupán igen elterjedt, de állandósulni is látszik, sőt néhány esetben még szélesedik is. Mind a 34 országban nagyobb eséllyel romlik a lányok egészsége, mind a négy HBSC ciklusban, 2002 és 2014 között. Ezek közül 10 országban (Belgium, Kanada, Csehország, Észtország, Írország, Olaszország, Szlovénia, Svédország, Egyesült Királyság és Egyesült Államok) a nemi különbségek növekedtek 2002 óta.

18. ábra Nemek közti szakadék a rossz egészségügyi állapotot tekintve: lányok vs fiúk

Forrás: HBSC 2013/2014. Chzhen, Y. et al (2006): Family Affluence and Inequality in Adolescent Health and Life Satisfaction.
Megjegyzés: Izrael, Törökország és az Egyesült Államok 2010.

HBSC-kutatás résztvevői arra válaszoltak, a tesztet megelőző héten milyen gyakorisággal fogyasztottak „édességet (cukorkát vagy csokoládét)” és „kólát vagy más cukros üdítőt”. Válaszukból állapították meg az egészségtelen táplálkozás indikátorát (egy 0-14 közti skálán), ahol a magasabb érték a kevesebb hozzáadott cukor fogyasztását jelzi.

Az államok nagy többsége (34-ből 25 ország), az elmúlt évtizedben, legalább 2 százalékkal csökkentette a legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlenségét az egészségtelen táplálkozást tekintve (17. ábra). Ez azért történhetett meg minden esetben, mert a lista alsó fele gyorsabban fejlődött a középnl – egy mindenki számára előnyös forgatókönyv. Hollandia, Szlovénia és Izland jelentősen (17% felett) csökkenteni tudták ezt a relatív különbséget. A jelentős, 19 százalékos fejlődés Szlovéniát - Görögországot és Izland mellett - az egyik legjobban teljesítő országgá tette a legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlensége és az az egészségtelen táplálkozástól való tartózkodás szempontjából.

Az egészségtelen táplálkozásra vonatkozó relatív különbség több országban - és nagyobb mértékben –csökkent, mint más, egészséggel kapcsolatos indikátnál, jóllehet nagyobb mértékről indult. Ez azt jelenti, hogy a mai serdülők kevesebb cukrot fogyasztanak, mint az ezredfordulón. Azok, akik kevesebb egészséges ételt esznek társaiknál, sem maradnak le annyira.

Mindazonáltal, a legrosszabb helyzetben lévő egészségtelen táplálkozásának mértéke nőtt

mindhárom másik indikátnál 2014-ben. Négy országban - Belgium, Románia, Szlovákia és Törökország - az egészségtelen táplálkozás relatív különbsége 2 százalékponttal vagy többel nőtt 2002 óta. A relatív különbség jelentős, 8 százalékos növekedése Törökországban a romló összeredménynek köszönhető, de azon belül is legfőképpen a lista alján bekövetkezett visszaesésnek. Ezzel szemben, az egyenlőtlenség nőtt három másik országban, mivel, az egészségtelen táplálkozási szokások előfordulásának csökkenése ellenére az alul végzők eredményei lassabban fejlődtek a középnl.

Az egészséges és egészségtelen táplálkozási szokásokhoz kapcsolódó egyenlőtlenségek csökkenése kéz a kézben jár. 12-ből 10 ország mutat javulást a legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlenségének csökkentésében a gyümölcs- és zöldségfogyasztás, illetve a hozzáadott cukor fogyasztás terén. Az egészségtelen ételekhez kapcsolódó relatív különbség stabil maradt két másik országban, Magyarországon és Litvániában. Norvégia és Spanyolország kifejezetten kiemelkedik, jelentős, 6 százalékos vagy nagyobb, csökkenést elérve a legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlenségét tekintve, mindkét, érendhez kapcsolódó indikátnál.

A legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlenségei változásainak magyarázata

Felnőni egyenlőtlen esélyek és nehéz társadalmi körülmények között hátráltathatja, hogy a gyermekek egészséges, boldog és

produktív életet éljenek. Bár nincs tiszta kapcsolat a jövedelmi egyenlőtlenségek és az egészséghez kapcsolódó indikátorok között ebben a fejezetben, a jövedelmi egyenlőtlenségeknek lehet negatív hatása a serdülők egészségére és jóllétére. A kulturális tényezők szintén fontosak lehetnek, de ezeknek a hatását nehéz felmérni a nemzetközi kutatásokban.

A legrosszabb helyzetben lévő egészséggel kapcsolatos egyenlőtlenségeit meghatározó folyamatok összetettségét támasztja alá, hogy a vizsgált országok többsége tapasztalta már az egészséggel kapcsolatos egyenlőtlenségek szélesedését a tárgyalt négy terület valamelyikében, de ugyanúgy szűkülését is. Spanyolország és az Egyesült Államok az egyedüli országok, amelyek csökkentték az egyenlőségeket a kamaszok körében mind a négy területen. Hasonló a helyzet az országok 2014-es rangsorában, ahol a legtöbb ország néhány területen a lista elején, másban pedig a lista végén végeznek. Ez igaz még a legjobban teljesítőknél is: relatív nagy a legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlensége Hollandiában az egészségtelen táplálkozás tekintetében, míg Finnországban az egészséges táplálkozás, Dániában pedig a fizikai aktivitás vonatkozásában.

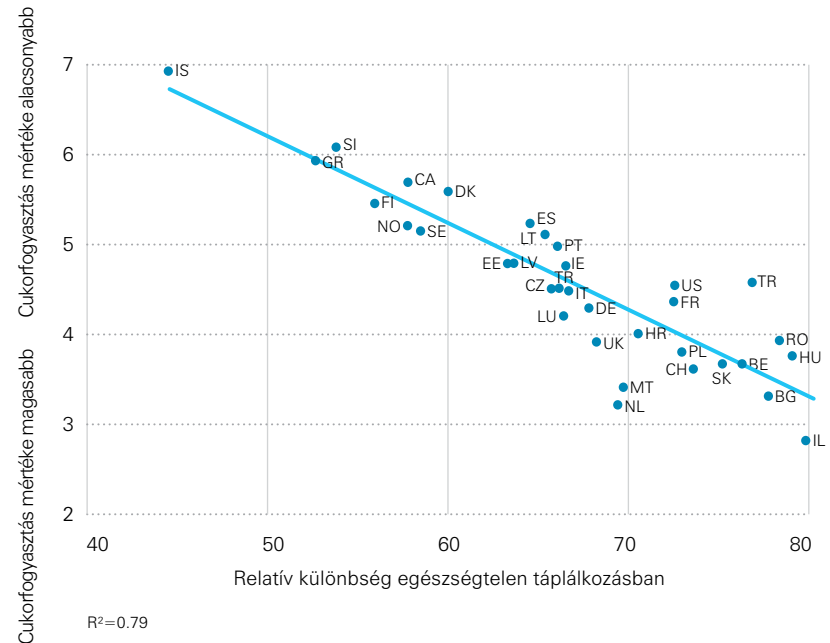
A 2013/2014-es HBSC-kutatás adatai alapján viszont tudható, hogy az önbevalláson alapuló egészségügyi panaszok, a fizikai aktivitás, az egészséges és az egészségtelen táplálkozás átlagos mértékét befolyásolják a relatív

egészségügyi egyenlőtlenség különbségei minden egyes eredményél. Az országátlagok szoros összefüggésben állnak az itt vizsgált, egészséggel kapcsolatos relatív réssel.

Pontosabban: abban az országban, ahol a legrosszabb helyzetben lévő gyermekeket engedik lemaradni az átlagos gyermekektől, a gyermekek nagyobb valószínűséggel gyakrabban jeleznek egészségügyi panaszokat, és rendelkeznek alacsonyabb átlaggal a fizikai aktivitás és az egészséges táplálkozás terén, valamint magasabb átlaggal az egészségtelen táplálkozás területén. A relatív egyenlőtlenség és az egészségtelen táplálkozás átlagszintjei között erős a kapcsolat (19. ábra).

Nehéz általános következtetéseket levonni arról, az országok pontosan miért végeznek a lista elején vagy végén e négy indikátor esetében. A gyermekek egészség-magatartásának általános fejlődése és a legrosszabb helyzetben lévő egyenlőtlenségének szoros kapcsolatáról szóló megállapítás arra utal, hogy az egészségügyi eredmények teljes körű javítását nagyon nehéz elérni anélkül, hogy a legrosszabb egészségügyi helyzetben lévő egyenlőtlenségeit megszüntetnénk.

19. ábra Relatív egyenlőtlenség és az egészségtelen táplálkozás átlagos mértéke

Forrás: HBSC 2014.
Megjegyzés: Izrael, Törökország, Egyesült Államok 2010.

6. FEJEZET

AZ ÉLETTEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG

Az élettel való elégedettségben tapasztalható egyenlőtlenségek a legtöbb országban nem változtak

A 20. ábra a 4. rangsor táblázatban bemutatott eredményeket egészíti ki, részletezve a gyermekek élettel való elégedettségére vonatkozóan az eloszlás legalján lévők egyenlőtlenségeiben 2002 és 2014 között bekövetkezett változásokat. Az elégedettségben jelentkező relatív rés a 32 vizsgált országból 6 esetében csökkent, hétben növekedett, és az országok több mint felében változatlan volt (azaz 2 százalékponton belül maradt).

A csökkenő egyenlőtlenséget mutató hat ország között találunk négy olyat, ahol az 1990-es években gazdasági átalakulás történt - Észtország, Lettország, Litvánia és Szlovákia -, valamint két északi országot - Dániát és Norvégiát. A három balti államban (Észtország, Lettország, Litvánia) mind az élettel való elégedettség mediánértéke (a középső rész), mind a medián alatti gyermekekre vonatkozó középpérték (az alsó rész) növekedett 2002 és 2014 között, ami mutatja, hogy jelentősen javultak a gyermekek elégedettségi mutatói a teljes eloszlásban. Dániában, Norvégiában és Szlovákiában a mediánérték azonos volt a két évben, de az alsó szegmens értékei javultak.

Ezzel szemben Izraelben az élettel való elégedetlenségre vonatkozó értékek javultak az eloszlás közepén és alján is, de a mediánérték gyorsabban növekedett, így ez növelte az eloszlás legalján lévők elégedettségében mutatkozó egyenlőtlenségét. Eközben Belgiumban, Németországban, Luxemburgban, Spanyolországban és Törökországban a relatív rés növekedett, mert annak medián

20. ábra Az élettel való elégedettség egyenlőtlenségének változása

Ország	Relatív rés 2002	Relatív rés 2014	Változás (2002–2014)
Országok, ahol az alsó szegmensben jelentősebb a növekedés, mint a középsőben			
Norvégia	29.2	26.4	-2.9
Lettország	28.9	26.1	-2.8
Észtország	29.6	27.0	-2.6
Szlovákia	31.9	29.4	-2.5
Litvánia	31.9	29.4	-2.5
Dánia	27.6	25.1	-2.5
Országok, ahol a relatív rés nem változott (-/+ 2 százalékpont)			
Egyesült Államok	30.5	28.7	-1.9
Görögország	27.1	25.7	-1.3
Bulgária	29.1	27.9	-1.2
Ausztria	27.7	26.9	-0.8
Portugália	28.7	28.0	-0.7
Szlovénia	27.7	27.2	-0.5
Horvátország	29.6	29.1	-0.5
Svájc	26.8	26.3	-0.4
Svédország	28.1	28.0	-0.1
Írország	27.4	27.4	0.0
Lengyelország	31.1	31.1	0.1
Izland	28.3	28.4	0.1
Magyarország	27.6	27.9	0.3
Kanada	28.8	29.4	0.6
Olaszország	28.1	28.8	0.7
Egyesült Királyság	27.5	28.4	0.9
Finnország	25.5	27.0	1.5
Hollandia	22.5	24.0	1.5
Franciaország	27.7	29.6	1.9
Országok, ahol a középső szegmensben nagyobb mértékű a javulás, mint az alsóban			
Izrael	28.0	30.0	2.0
Országok, ahol az alsó szegmensben nagyobb mértékű a visszaesés, mint a középsőben			
Luxemburg	27.8	30.0	2.2
Törökország	33.4	36.0	2.5
Németország	26.9	29.6	2.7
Spanyolország	26.3	29.2	3.0
Csehország	28.0	31.5	3.6
Belgium	26.3	30.0	3.7

Forrás: HBSC 2002-2014.
Megjegyzés: Izrael és az Egyesült Államok, 2002-2010; Bulgária, Görögország, Izland, Luxemburg és Szlovákia, 2006-2014; Törökország, 2006-2010. Máltáról és Romániáról nem érhetők el a trendekre vonatkozó adatok.

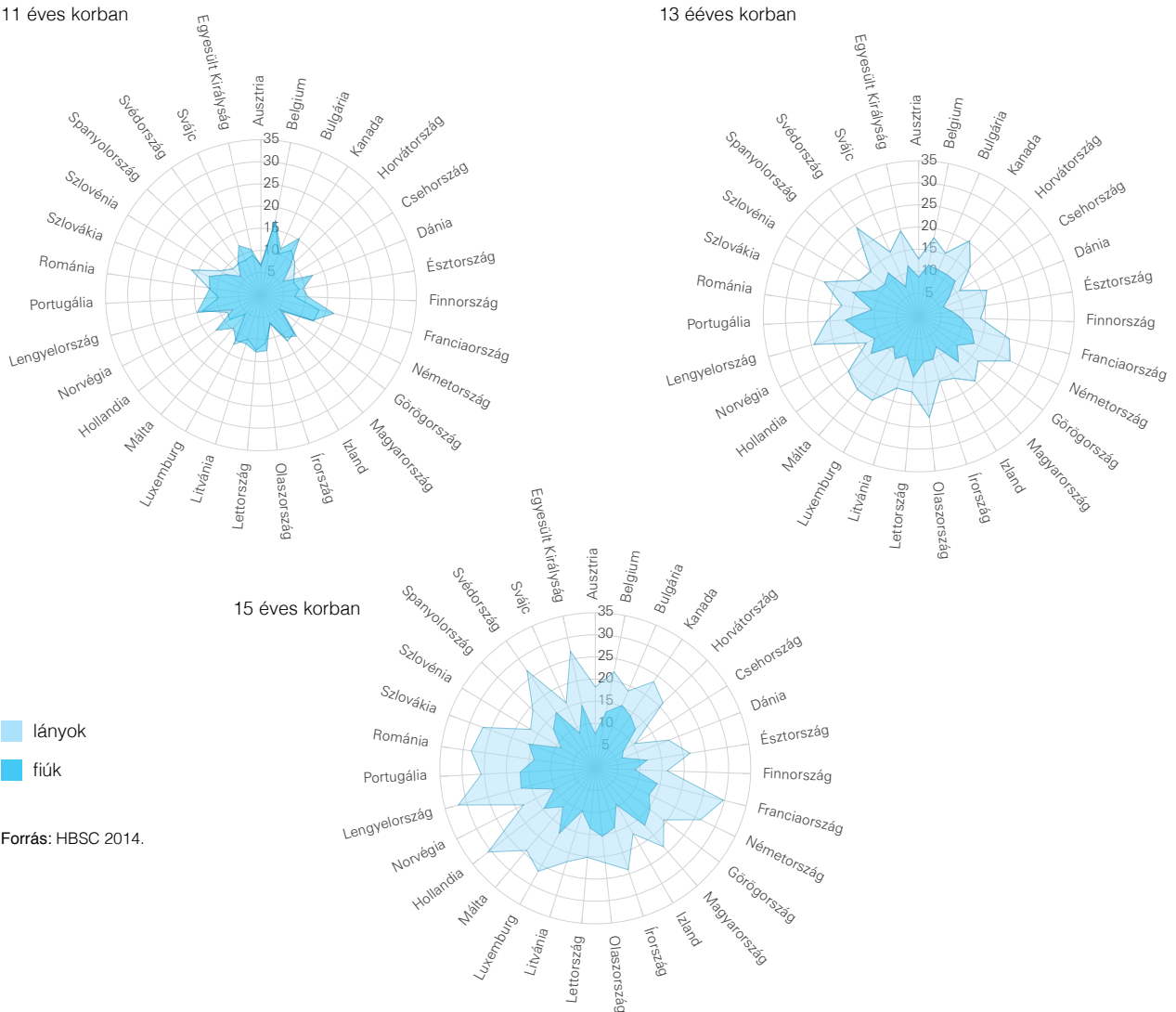
értéke nem változott, míg a legalsó percentilisbe, vagyis a legalsó 10 százalékhoz tartozó gyermekeknél a középpérték csökkent. Csehországban a relatív rés növekedett, mert az alsó és középső percentilis is romlott, de az alsó szegmensben nagyobb esés volt megfigyelhető, ami széleskörű, egyenlőtlen zuhanásra utal a gyermekek értékelésének vonatkozásában.

Ezekkel a változásokkal szemben

meg kell jegyezni, hogy az országok többségében az élettel való elégedettségben jelentkező relatív rés változásai általánosságban kismértékűek voltak: a 32 vizsgált országból 19-ben a rés 2 százalékponton belül maradt. A rés időbeli változatlansága az oka annak, hogy ez az érték Hollandiában volt a legalacsonyabb, nem csak 2014-ben, hanem 2002-ben, 2006-ban és 2010-ben is.

Inkább a lányok tartoznak az életükkel legkevésbé elégedettek közé

A 21. ábra három radardiagramja országanként, kor és nem szerinti bontásban adja meg a kockázatát annak, hogy valaki saját életével való elégedettsége szempontjából a legalsó percentilisbe tartozzon (gyermekek, akiknek az élettel való elégedettsége az eloszlás alsó felének középpértéke alatt van). A sötétebb és világosabb területek közti különbség mutatja a fiúk és lányok közötti különbséget.

Bár 11 éves kornál az országok vegyes képet mutatnak, 13 éves és 15 éves korban a lányok minden országban nagyobb eséllyel elégedetlenebbek az életükkel, és a relatív rés csaknem minden országban magasabb 15 éves korban, mint 13 éves korban. 15 éves korban, Franciaországban és Lengyelországban a legnagyobb a nemek közötti szakadék, 13 éves korban Máltán és Svédországban. Valamennyi országban jellemző, hogy az idősebb gyermekek általában nagyobb valószínűséggel vannak a legalsó percentilisben, mint a fiatalabbak, ezt az árnyékolt területek mérete mutatja meg.

A mostani éves jelentés (Report Card 13) elsősorban arra koncentrál, hogy az élettel való elégedettség átlagos szintjeit összehasonlítsa az országok között, de nyilvánvaló, hogy a fejlett országokon belül jelentős társadalmi mintázatok jelennek meg e téren, amelyeket figyelembe kell venni, ha az eloszlás legalján lévők elégedettségben mutatkozó egyenlőtlenségét csökkenteni akarjuk.

Miért fontos az élettel való elégedettségben mutatkozó egyenlőtlenség?

Kétségtelen, hogy az utóbbi években megszűnőben vannak a jóllét olyan szubjektív mutatóinak érvényességével kapcsolatos viták, mint az élettel való önbevalláson

alapuló elégedettség és a boldogság, miután sok országban a döntéshozók egyre nyitottabbak és közvetlenebbek ezek iránt a mutatók iránt. Ugyanakkor továbbra is napirenden marad annak megértése, miért és milyen módon állhatnak a döntéshozók az élettel való elégedetlenség kérdéséhez.

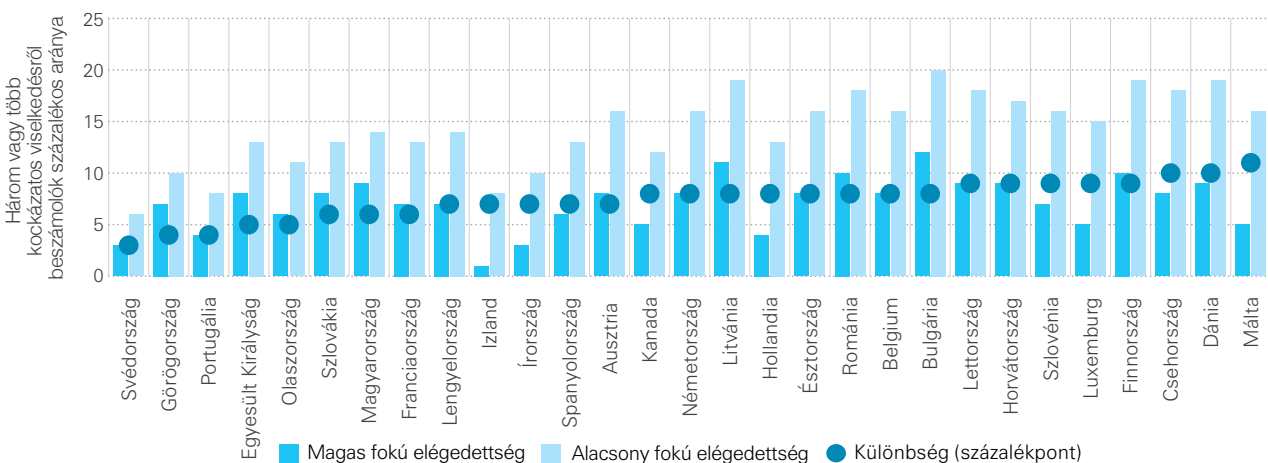
A serdülőkor nagy átalakulások, új tapasztalatok és kockázatvállalások ideje lehet. Annak elemzése, hogy az élettel való elégedetlenség miként kerül átfedésbe a serdülők kockázatos vagy problémás viselkedésével, meggyőző érvekkel szolgál arra, hogy az egyenlőtlenséget kezelni kell. A HBSC adatok 14 elemzése azt mutatja, hogy az élettel kevésbé elégedett gyermekek (akik az adott országban az eloszlás alsó felének középpértéke alatt vannak) általánosságban kétszer akkora eséllyel számolnak be három vagy több kockázatos viselkedéstípusról, mint társaik. Az összefüggés a kor, a nem és a család társadalmi-gazdasági státuszának hatásait kiszűrve is fennáll. A vizsgált országok közül több mint 20-ban az életükkel való elégedettség szempontjából a legalsó csoportba tartozó gyermekek társaikhoz képest akár háromszor nagyobb valószínűséggel keverednek rendszeresen verekedésbe, válnak bántalmazás áldozatává, illetve dohányoznak. Ezen országok közül 19-ben ugyanez a csoport nagyobb

valószínűséggel számol be arról, hogy másokat bántalmaz, és 11 országban jó eséllyel gyakrabban szenvednek el sérüléseket.

A 22. ábra megmutatja az egyértelmű összefüggést az élettel való elégedettség alacsony foka és a kockázatos magatartási minták halmozódása között. Az oksági összefüggés iránya – vagyis hogy az elégedetlenség vezet-e az egészségi kockázatoknak való nagyobb kitettséghez, vagy pedig az egészségi kockázatoknak való nagyobb kitettség vezet az élettel való elégedetlenséghez – vita tárgya.

Röviden megfogalmazva, bár a jelentés jövedelemmel, oktatással és egészséggel foglalkozó részeiben vizsgált egyenlőtlenségek kezelésénél elvontabb szakpolitikai célnak tűnhet az eloszlás legalján lévők egyenlőtlenségeivel foglalkozni a gyermekek élettel való elégedettsége terén, a gyermekek jóllétével foglalkozó szakpolitikai program szempontjából nem hagyható figyelmen kívül az élettel való elégedettség. És valóban, a HBSC adatai azt mutatják, hogy ha komolyan vesszük az élettel való elégedetlenséget, az segíthet megértenünk, hogy az egészség és kockázatos viselkedés terén miként tudjuk jobban kezelni.

22. ábra Rizikó magatartás és az élettel való elégedettség

Forrás: HBSC 2013/2014.

Megjegyzés: a halmozódó kockázatos viselkedésminták közé tartozik a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a mértéktelen ivás, a verekedés, a gyakori sérülések és a bántalmazás

5. szövegdox Szerülékeny csoportok: a migránsok és a serdülők élettel való elégedettsége

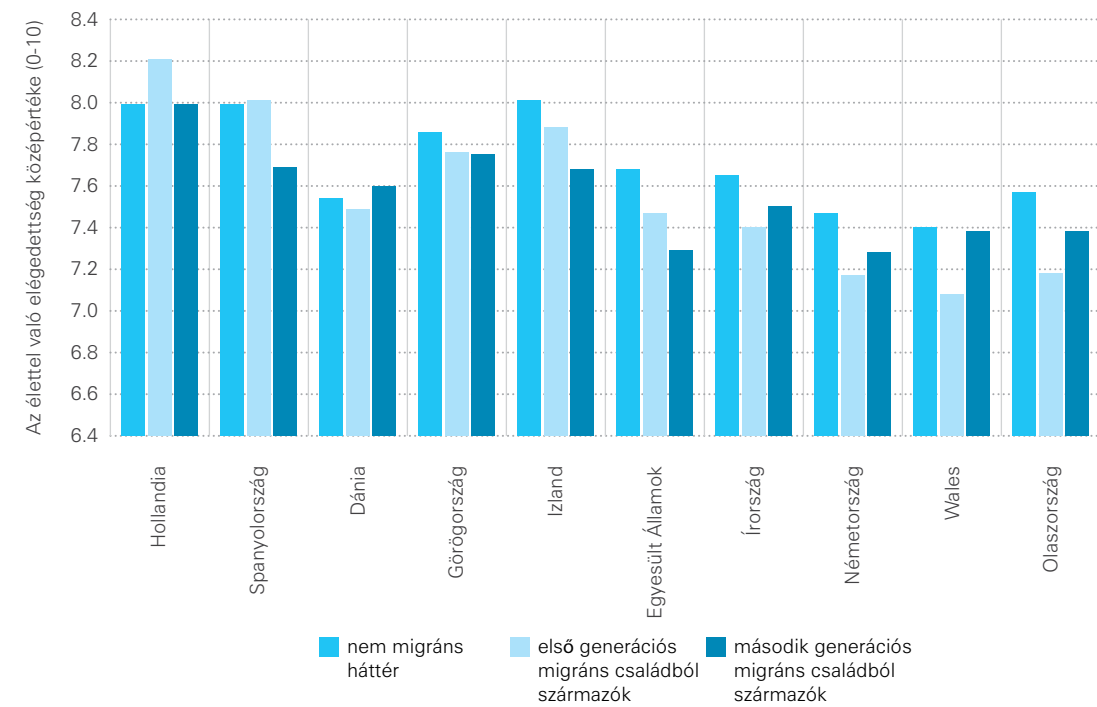
A migráció Európán belül és azon túl is fontos téma, de keveset tudunk az érintett gyermekek szükségleteiről. Sok országban ezek a gyermekek a nem migráns családok gyermekeitől eltérő lehetőségekhez és forrásokhoz férnek hozzá. A HBSC hálózaton belül több ország is gyűjt adatokat a gyermekek születési országáról. 2009/2010-ben tizenegy ország tett így: Dánia, Németország, Görögország, Izland, Írország, Izrael, Olaszország, Hollandia, Spanyolország, az Egyesült Királyság (Wales) és az Egyesült Államok.

Ezek közül 10 országot érint a HBSC 2010-es felmérése, amelynek elemzése azt mutatja, hogy Németországban, Izlandon, Írországban,

Olaszországban, Spanyolországban és az Egyesült Államokban vagy az első- vagy a második generációs menekült gyermekek (vagy mindkét csoport) kevésbé elégedettek az életükkel, mint a nem menekült gyermekek (23. ábra).^I

A HBSC adatai szerint azokban az iskolákban, ahol magasabb a migráns gyermekek aránya, ott a verekedés és bántalmazás is fokozottabban megjelenik, de fontos szerepe van az osztálytársak támogatásának. Ahol ez a támogatás magas, ott, függetlenül a migráns gyermekek arányától az iskolában, kisebb mértékű az erőszakos viselkedés.^{II}

23. ábra Az élettel való elégedettség és a migráns háttér

Forrás: HBSC 2009/2010; Stevens, G.W., S.D. Walsh, T. Huijts, M. Maes, K. Rich Madsen, F. Cavallo and M. Molcho (2015). 'An Internationally Comparative Study of Immigration and Adolescent Emotional and Behavioral Problems: Effects of generation and gender', *Journal of Adolescent Health*, vol. 57, no. 6, pp. 587–594.

^I Stevens, G.W., S.D. Walsh, T. Huijts, M. Maes, K. Rich Madsen, F. Cavallo and M. Molcho (2015). 'An Internationally Comparative Study of Immigration and Adolescent Emotional and Behavioral Problems: Effects of generation and gender', *Journal of Adolescent Health*, vol. 57, no. 6, pp. 587–594.

^{II} Walsh, S.D., B. De Clercq, M. Molcho, Y. Harel-Fisch, C.M. Davison, K. Rich Madsen and G.W. Stevens (2015). 'The Relationship between Immigrant School Composition, Classmate Support and Involvement in Physical Fighting and Bullying among Adolescent Immigrants and Non-Immigrants in 11 Countries', *Journal of Youth and Adolescence* (published online 26 October 2015).

7. FEJEZET

A GYERMEKEK EGYENLŐ ESÉLYEI

Ebben a részben azt vizsgáljuk, hogy a gyermek családjának társadalmi-gazdasági státusza (socio-economic status, SES) milyen mértékben jelzi előre a gyermek iskolai teljesítményét, valamint egészségi állapotát és az étellel való elégedettségre vonatkozó mutatóit – ezt a társadalomtudósok „társadalmi gradiensnek” nevezik. Miközben a jövedelmi egyenlőtlenségek a legtöbb gazdag országban növekednek, ¹⁵ az elemzők vizsgálták, hogy ez kihat-e az esélyegyenlőségre a jövőben.¹⁶ Az OECD nemrégiben figyelmeztetett, hogy a növekvő jövedelmi egyenlőtlenségek ellehetetleníthetik a felfelé irányuló társadalmi mobilitást. ¹⁷

Ha megvizsgáljuk, hogy olyan tényezők, mint a társadalmi háttér milyen módon hatnak az egyenlőtlenségre az egészség, oktatás és az étellel való elégedettség terén, jobban megérthetjük egy részét azoknak a hatásoknak, amelyeket a gazdasági egyenlőtlenség a gyermekek mostani és jövőbeni életére gyakorol – különösen a leginkább hátrányos helyzetű gyermekek esetén. Amennyiben a jövedelem vagy a családi háttér előrejelzi a gyermekek életkilátásait, és amennyiben a jövedelmi egyenlőtlenség a legtöbb gazdag országban növekszik, a gyermekek eredményeiben mutatkozó egyenlőtlenség fokozódni fog, ami fontos kérdéseket vet fel a gyermekek esélyegyenlőségével kapcsolatban.

Az étellel való elégedettség

A HBSC tanulmány tartalmaz egy, a család társadalmi-gazdasági státuszára vonatkozó mutatót – a családi jóllét mutatója (‘family SES’) – amellyel vizsgálható, hogy a családnak, amelyben a gyermek felnő, a társadalmi-gazdasági státusza milyen mértékig jelzi előre az étellel való elégedettség és az egészségi állapot alakulását. Mindegyik területen bemutatjuk annak valószínűségét,

hogy a legalacsonyabb SES kategóriába tartozó gyermek az étellel való elégedettség és egészség szempontjából az eloszlás legalsó részében helyezkedik el, összehasonlítva a legmagasabb SES kategóriába tartozó gyermekekkel. ¹⁸

A 24. ábrán a társadalmi-gazdasági státusz mutatóinak a gyermekek által megadott legalacsonyabb elégedettségi értékekre gyakorolt hatását látjuk, 2014-ben. Mind a 34 országban az oszlop 0-nál magasabb értéket mutat, ami jelzi, hogy a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú gyermekek nagyobb valószínűséggel szerepelnek az étellel való elégedettséget mutató rangsor alján, bár országonként jelentős eltérések vannak. A SES hatása Magyarországon, Izraelben, Luxemburgban, Lengyelországban és Portugáliában a legerősebb, itt a legalacsonyabb percentilisbe (alsó 10 százalékhoz) tartozó gyermekek 18-27 százalékponttal nagyobb valószínűséggel jeleznek szélsőségesen alacsony elégedettségi értéket.

Rendkívül fontos, hogy ez a hatás éppolyan egyértelműen tapasztalható 2002-ben, 2006-ban és 2010-ben, mint 2014-ben. ¹⁹ A HBSC felmérés négy ciklusában az EU illetve az OECD tagországaiban mintegy 700,000 gyermeket kérdeztek meg. Összefoglalva az eredményeket, egyértelmű bizonyítékok támasztják alá, hogy a 21. században a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú családok gyermekei következetesen nagyobb eséllyel maradnak el társaiktól az étellel való elégedettség szempontjából.

Egészség

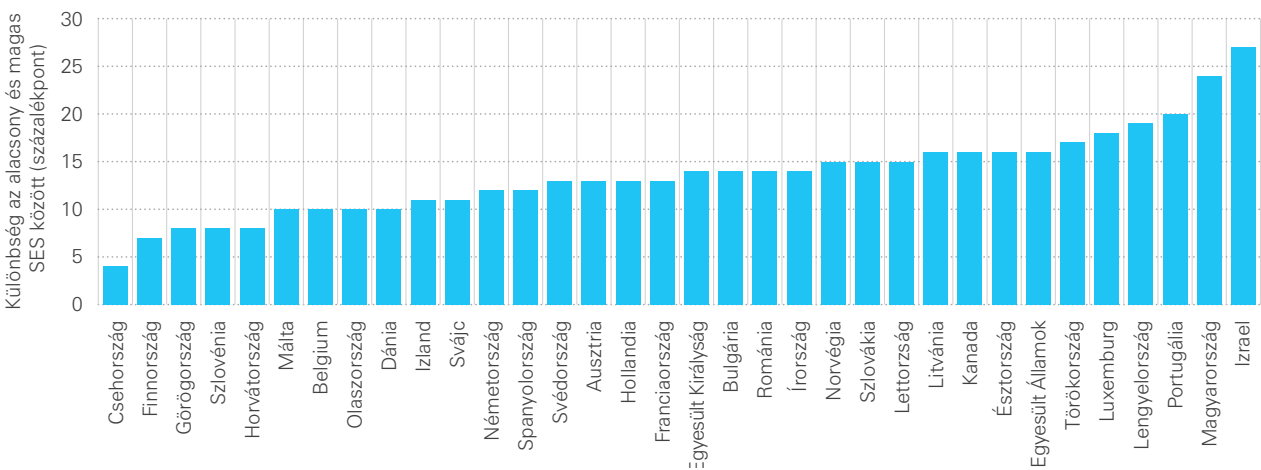
A társadalmi-gazdasági státusz és a nem megfelelő egészségi állapot

közötti összefüggés a fizikai aktivitás, mozgás és az egészséges táplálkozás területén jelenik meg a legerőteljesebben. Ezeket az adatokat a korábbiakhoz hasonlóan lehet értelmezni – annak a valószínűségét mutatják, hogy a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági csoportba tartozó gyermek a vizsgált szempontok szerint a skála legalján fog szerepelni, összehasonlítva a legmagasabb SES kategóriába tartozó gyermekekkel. A számok azt mutatják, hogy 2014-ben:

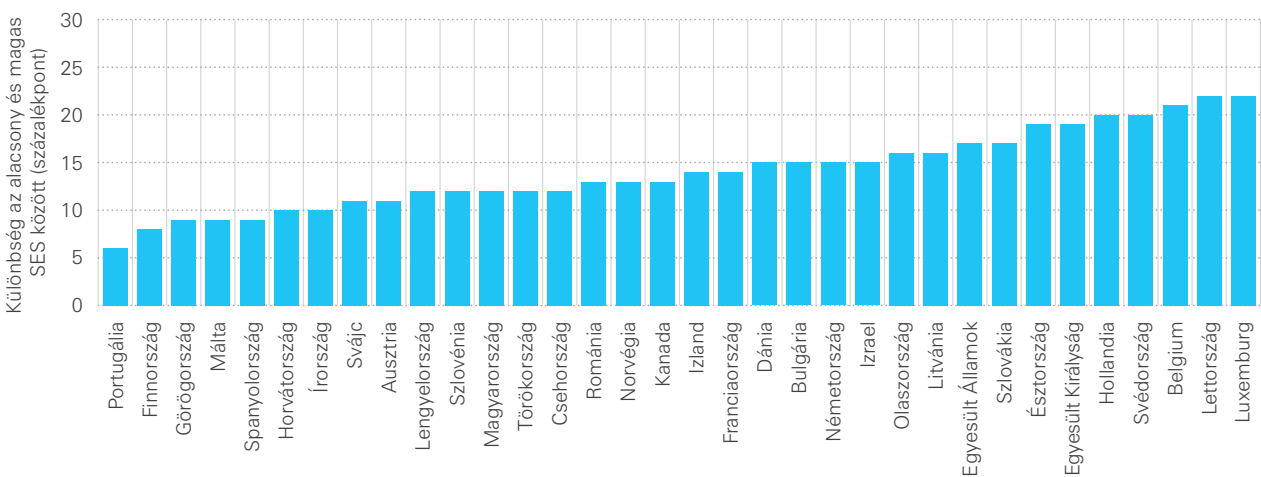
» Az SES kihat a fizikai aktivitásban mutatkozó egyenlőtlenségekre minden gazdag országban (25. ábra). A vizsgált 34 ország mindegyikében a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú gyermekek szignifikánsan nagyobb valószínűséggel maradnak le a fizikai aktivitás terén. A társadalmi gradiens Belgiumban, Lettországbán és Luxemburgban a legmagasabb, ahol a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú gyermekek több mint 20 százalékponttal nagyobb eséllyel kerülnek a legalacsonyabb 10 százalékba, mint a legmagasabb társadalmi-gazdasági státuszú gyermekek. A társadalmi gradiens a fizikai aktivitásban hat országban, Belgiumban, Olaszországban, Lettországbán, Hollandiában, Svédországban és az Egyesült Királyságban növekedett.

» Az SES kihat az egészséges táplálkozásban mutatkozó egyenlőtlenségekre minden gazdag országban (26. ábra), a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú családok gyermekei szignifikánsan nagyobb eséllyel fogyasztanak kevesebb zöldséget és gyümölcsöt. Csak három országban, Izraelben, Máltán és Romániában nem

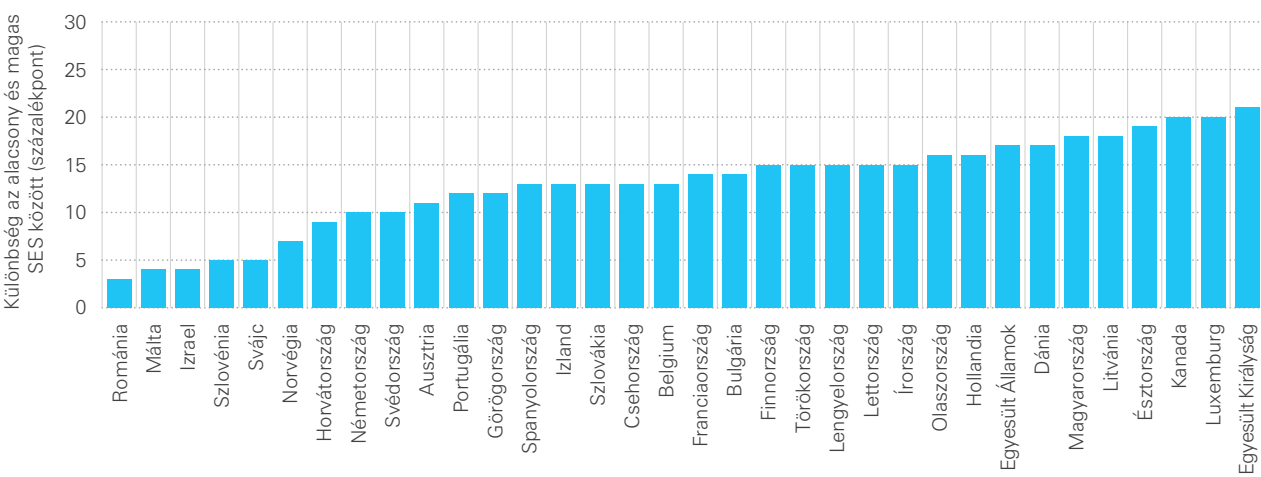
24. ábra Gazdasági-társadalmi státusz és az étellel való elégedettség

25. ábra Gazdasági-társadalmi státusz és a fizikai aktivitás

26. ábra Gazdasági-társadalmi státusz és egészséges táplálkozás

A 24-26. ábrák forrása: HBSC 2013/2014.
Megjegyzés: Izrael, Törökország és az Egyesült Államok esetében 2010-es adatok.

szignifikáns a korreláció a státus és az egészséges táplálkozásban való lemaradás között. A legnagyobb társadalmi gradiens (20 százalékpont, vagy több) Kanadában és az Egyesült Királyságban figyelhető meg, amely növekedett is az elmúlt évtizedben, valamint Luxemburgban, ahol a gradiens hasonlóan magas, de változatlan maradt. Ugyanakkor Lettország, Litvánia és Románia fejlődést mutatott, 2002 és 2014 között az SES hatása szignifikánsan csökkent.

Tanulmányi teljesítmény

A PISA felmérés adatállományából összevont mutató konstruálható a gazdasági, társadalmi és kulturális státuszról, ami hasznos proxy indikátora a háztartás egész társadalmi-gazdasági státuszának, és ezt a mutatót használjuk arra is, hogy megbecsüljük a családi háttér hatását a gyermekek tanulmányi teljesítményére.

Az étellel való elégedettséghez és az egészséghez hasonlóan megbecsüljük, mekkora annak a valószínűsége, hogy a legmagasabb SES csoportba tartozó gyermekekhez képest a legalacsonyabb SES csoportba tartozó gyermekek nem

érnek el kiemelkedő teljesítményt mindhárom tárgyban. Minden vizsgált országban annak a valószínűsége, hogy a legkedvezőtlenebb helyzetű diákok teljesítmény szempontjából a legrosszabb státuszú csoportba tartoznak, magasabb, mint a kedvezőbb helyzetű diákok esetében. (27. ábra).

Az OECD országokban a leginkább hátrányos helyzetű gyermekek átlagosan 18 százalékponttal nagyobb eséllyel tartoztak a legrosszabbul teljesítő csoportba, mint a legmagasabb SES csoport tagjai. Ugyanakkor ez a mintázat országonként eltérő mértékben jelentkezik. Az országok egyharmadában a státusz mutatóhoz számított teljesítmény rés 20 százalékpont vagy magasabb. A különbség csak négy országban nem haladja meg a 10 százalékpontot – Kanadában, Észtországban, Japánban és Koreában – ami azt bizonyítja, hogy a családi háttér erőteljes hatása legyőzhető.

Bár a PISA SES értéke hasznos proxy indikátora a gazdaságilag hátrányos helyzetnek, nem annyira részletes adatokról van szó, mint amilyeneket a családok valós jövedelmének ismerete jelentene. A jelentés 3. fejezetében az EU-SILC adatait használtuk a legrosszabb helyzetben lévők

egyenlőtlenségének feltérképezésére a jövedelmek terén. A felmérés 2009-es szakasza vizsgálta a gyermekek hozzáférését különböző oktatással kapcsolatos tényezőkhöz.

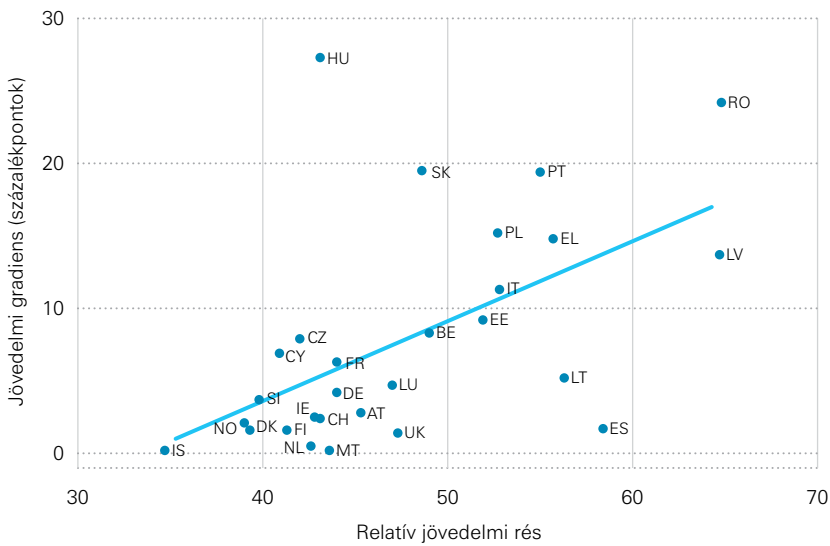
A háztartások jövedelmkülönbségei hatással vannak a gyermekek oktatási forrásokhoz való hozzáférésére. A 28. és 29. ábra megmutatja, hogy függ a család jövedelmétől, hogy a gyermek hozzájut-e korának megfelelő könyvekhez, és hogy részt vesz-e iskolai kirándulásokon. Azokban az országokban, ahol a legrosszabb helyzetben lévők jövedelmi egyenlőtlensége magas, ezek a különbségek óriási méreteket ölthetnek: Romániában a rendelkezésre álló jövedelem 1 százalékos emelkedése csaknem 25 százalékpontos emelkedést jelent az iskoláskorú gyermekek iskolai kirándulásokon való részvételének valószínűségében; hasonlóan nagy a jövedelmi gradiens, mikor a gyermek otthonában megtalálható, számára megfelelő könyvekről van szó. Azokban az országokban, ahol a relatív jövedelmi rés a gyermekek körében kisebb, az oktatással kapcsolatos lehetőségekhez való hozzáférés kevésbé függ a háztartások jövedelmétől.

Igazságosabb szakpolitika a gyermekekért

A nemzetközi adatok elérhetősége korlátozott, ami azt jelenti, hogy az elemzés, amit itt közlünk, nem tud átfogó értékelést adni azokról a hátrányokról, amelyekkel sok gyermeknek szembe kell néznie, különösen azoknak a gyermekeknek, akik hátrányos helyzetűek, vagyis akik „hangja kevésbé hallatszik ki” a statisztikákból (lásd erről jelentésben a 6. szövegdobozt). Ráadásul, miközben a jelentés rangsor táblázatai az egyenlőtlenségeket a jövedelem, az oktatás, az egészségi állapot és az étellel való elégedettség dimenziói mentén mutatják be, a valóságban ezek egymással szorosan összefüggnek, és az, hogy egy gyermek az egyik szempontból hátrányokkal küzd, más tényezők mentén is nehézségekhez vezethet, vagy felerősítheti azokat.

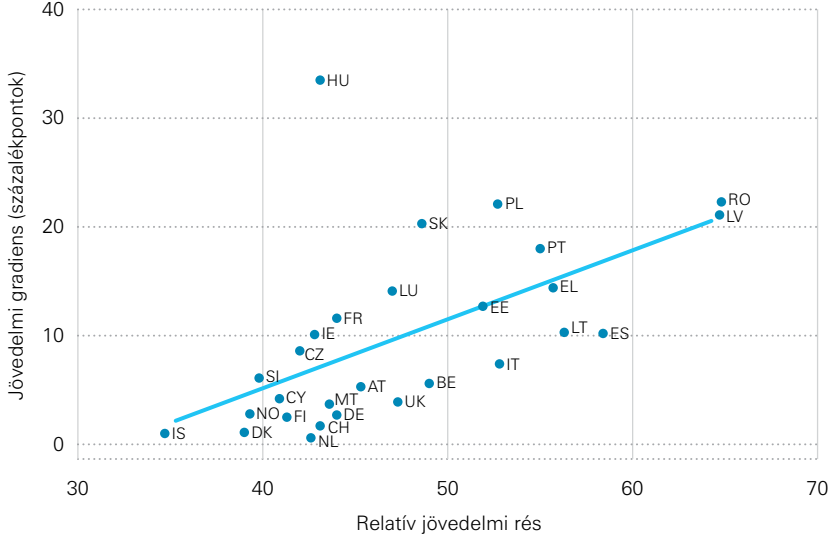
Mindazonáltal, az általunk megvizsgált adatok azt mutatják, hogy azok fejlett országbeli gyermekek, akik lemaradnak a társaikhoz képest, részben az országok általános társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségei miatt szenvednek el hátrányokat. Azon tény, hogy a társadalmi-gazdasági státusz mutató továbbra is egy fontos előrejelzőjeként tud szolgálni egy gyermek egészségügyi állapotának, iskolázottságának és életkörülményeivel való megelégedettségének leírására, jól mutatja azt, hogy nem minden gyermek számára biztosított az egyenlő fejlődés lehetősége. Az előbb említett egyenlőtlenségek igazságtalan helyzetet teremtenek a gyermekek számára, már az életük kezdeti szakaszában hátrányt okozva nekik és ezzel negatívan befolyásolják a jövőjüket is. Az a tény, hogy bizonyos országokban a társadalmi egyenlőtlenségek kisebbek és kisebb azok hatása az egészségre, oktatásra és az étellel való elégedettségre, mint más országokban, azt jelzi, hogy a gyermekek életét igazságosabbá tehetjük olyan szakpolitikákkal, amelyek közvetlenül az itt vizsgált egyenlőtlenségek kezelésére irányulnak.

28. ábra Jövedelmi egyenlőtlenségek és jövedelmi gradiens - könyvekhez való hozzáférés

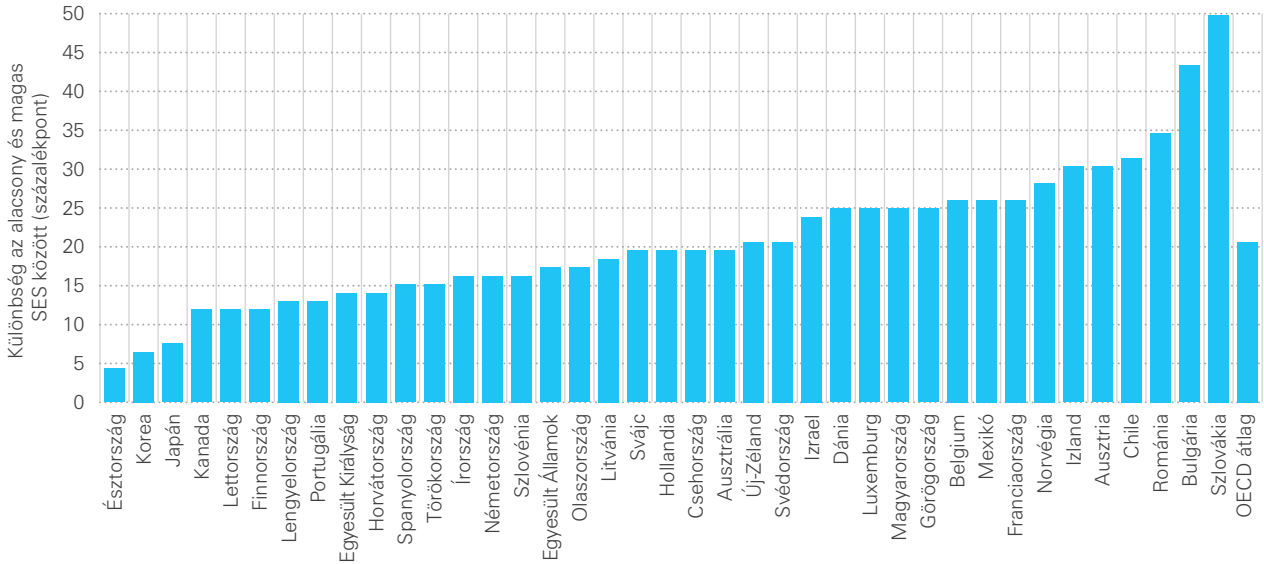
Forrás: EU-SILC 2009.

29. ábra Jövedelmi egyenlőtlenség és jövedelmi gradiens - iskolai kirándulások

Forrás: EU-SILC 2009.

27. ábra Gazdasági-társadalmi státusz és tanulmányi teljesítmény

Forrás: PISA 2012.

6. szövegdoboz

Kiket nem mutatnak ezek a felmérések?

A *Report Card*, a lehetőségekhez képest leginkább gyermekbarát módszerrel készült, annak érdekében, hogy leginkább tükrözze a gyermekek hangját. Habár a legjobb fellelhető forrásnak minősül, valamennyi ilyen jellegű felmérésnek megvannak a maga korlátai, így muszáj feltennünk a kérdést: Valóban képes lefedni megfelelő módon az összes gyermek véleményét? Amennyiben nem, úgy kik hiányoznak közülük? Hogyan változik ez a különböző országokban és mit jelent mindez a mostani jelentés szempontjából?

Miért hiányzik bizonyos gyermekek véleménye?

Az iskola alapú felméréseknek, mint az OECD PISA felmérésnek, valamint a HBSC tanulmánynak számos előnye van, azonban nem alkalmasak arra, hogy olyan információt gyűjtsenek velük, amik ténylegesen reprezentatívan tükröznék valamennyi gyermek véleményét és tapasztalatát. Miközben tudomásul vesszük, hogy néhány gyermek nem kerül be ezekbe a felmérésekbe, fontos kiemelni, hogy mely gyermekcsoportok tartoznak a leggyakrabban kihagyott vagy rejtett csoportok közé.

Azon gyermekek, akiket speciális oktatási intézményekben tanulnak, illetőleg iskolán kívül nevelnek (pl. bentlakásos intézményekben nevelkedők, magántanulók, illetőleg súlyos egészségügyi problémával küzdő vagy fogyatékossgal élő gyermekek), egy tekintet alá esnek, és nem szerepelnek a felmérésekben ⁱ.

Hiányoznak az adatgyűjtés kiválasztási eljárásából azok a gyermekek, akik a felmérés napján nem mentek valamiért iskolába (egészségügyi vagy más okból), illetve akik ellen fegyelmi eljárást indítottak és eltávolították az iskolából.

A gyermekek egy része azért nem tölti ki teljes mértékben a felmérő lapokat, hagynak ki kérdéseket, mert azokat sok esetben túl bonyolultnak találják, illetőleg tárgyak túl személyes, továbbá néhány esetben a kérdőív kitöltöttsége időhiány vagy képesség miatt nem teljes ⁱⁱ.

A jelentés a vagyoni egyenlőtlenségek tekintetében háztartási jövedelem felméréseken alapszik. Ezen felmérések köréből szintén kimaradhatnak azok a gyermekek, akik hajléktalan családban élnek vagy átmenti szálláson tartózkodnak családjukkal; továbbá azon gyermekek is, akik hivatalos iratokkal nem rendelkező vagy regisztrálatlan családoknál / háztartásban élnek; a gyermekek állami gondozottak, szüleik pedig nevelőszülők.

Országoként eltérőek a kihagyott/rejtett gyermek csoportok?

A kihagyott vagy rejtett gyermekpopulációk valóban eltérnek országoként. Például az iskolai beiratkozási arány eltérést mutat az OECD országok között a 15 éves korosztályt figyelembe véve. 2012-ben a mexikói (háromból egy) és a török (ötből egy) lemorzsolódási arány számottevően nagyobb volt a többi OECD országhoz képest (olyannyira nagyobb arányúnak

bizonyult, hogy az említett országok PISA eredményei nem kerültek bele a jelentés 2. rangsor táblázatába).

A többi OECD országban 100 százalékos volt a beiratkozási arány, habár néhány ország tekintetében 4 százalék vagy annál magasabb lemorzsolódási aránnyal kell számolni.

Ugyancsak eltérés mutatkozik a speciális igényű gyermekek arányában, a fejlett országokban. A speciális igényű gyermek meghatározásánál különböző jogszabályi keretekkel és eltérő fogalmakat használó országok más és más együtthatót jelentenek az arányok meghatározásakor. Ennek megfelelően: a speciális nevelési igényű gyermekek aránya Koreában 1 százalék, az Egyesült Államokban 10 százalék, míg Izlandon, ahol egy igen tág fogalom meghatározást alkalmaznak, ez az arány majdnem 25 százalék ⁱⁱⁱ.

A rejtett csoportok aránya országoként eltérhet figyelembe véve a 'veszélyeztetett' lakosság típusát és arányát. Példának okáért a számos európai országban jelen lévő roma populáció, illetőleg a Kanadában és Ausztráliában élő bennszülött lakosság felmérése központi jelentőségű annak megértése végett, hogy milyen egyenlőtlenségek uralkodnak a gyermekjóléti rendszerében az előbb említett országoknak. A fent említett két csoport gyakran alulreprezentált az adatok felvételekor ^{iv}, azonban egy továbbfejlesztett mérési módszer megoldhatja az említett problémá(ka)t.

Mit jelent mindez a gyermekek jóllétének elemzése tekintetében?

Sokan ezek közül a kihagyott vagy rejtett gyermekek közül hátrányt szenvednek a gyermek jóléti rendszerek jelen elemzése során. Az iskolakerülő gyermekek, akiknek szükségük van a megfelelő oktatási támogatásra, a beteg gyermekeknek, a szenzitív kérdésre választ adni képtelen vagy vonakodva választ adó gyermekek azok, akik ténylegesen lemaradnak a többi társukkal szemben. A fentieket is figyelembe véve szinte biztosak lehetünk abban, hogy a rendelkezésünkre álló fejlett országbeli adatok csak a töredékét fedik le azoknak a gyermekeknek, akiknek az arányát igyekeztünk felmérni, így nyilvánvalóan a valóság alulreprezentált és jóval nagyobb számban élnek gyermekek iskolázatlanságban, rossz egészségügyi állapotban és szerény jövedelmi viszonyok között a fejlett országokban, mint ahogyan azt tudni véljük.

ⁱ Richardson, D. and N. Ali (2014). An Evaluation of International Surveys of Children', OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 146, OECD Publishing, Párizs

ⁱⁱ OECD Social Policy Division (2012). CX3.1 Special Educational Needs (SEN), OECD Social Policy Division, Párizs.

ⁱⁱⁱ Uo.

^{iv} Richardson, D. and N. Ali (2014). An Evaluation of International Surveys of Children', OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. OECD Publishing, Párizs.

8. FEJEZET

KONKLÚZIÓ, AJÁNLÁSOK

Mikor túl nagy a szakadék?

Ez a jelentés azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a fejlett országokban milyen mértékben maradnak le a legrosszabb helyzetben lévő gyermekek „átlagos” társaiktól.

A társadalom legsaló szegmensében lévő gyermekek leszakadása hatalmas méreteket ölthet. A legrosszabb helyzetben lévő gyermekekre jutó jövedelem Bulgáriában, Mexikóban és Romániában csak egyharmada annak, amennyi az átlagos gyermekekre jut. Svédországban és Finnországban a legrosszabb helyzetű és az átlagos 15 évesek közötti különbség 3 iskolaévnvi lemaradásnak felel meg.

Arra a kérdésre, hogy az egyenlőtlenségek mikor öltenek akkora méreteket, hogy elérik az igazságtalanság küszöbét, nem lehet egyszerű válaszokat adni; de a jelentésben bemutatott ábrák konkrétumokat villantanak fel arról, milyen mértékű egyes gyermekek lemaradása a kortársaikhoz képest.

A kisebb különbségek és a kedvezőbb kimenetek összekapcsolódnak

A tények azt mutatják, hogy az alsóbb társadalmi rétegek leszakadásának csökkentése hatásos módja annak, hogy a gyermekek jóllétéért tegyünk.

A 2. fejezetben, amellett, hogy bemutatjuk, hogy a fejlett országokban milyen mértékben szakadnak le a legrosszabb helyzetben lévő gyermekek egyes kortársaikhoz képest, kontextusba helyezzük a rangsортáblákat is, méghozzá azzal, hogy olyan indikátort használunk, amely megmutatja, hány gyermek esik a minimum küszöb alá a jövedelem,

az iskolai teljesítmény, az egészség vagy az étellel való elégedettség tekintetében. Az 1., 2., és 3. ábra azt mutatta meg, hogy a gyermek jóllét minden dimenziójában a gyermekek jövőbeli kilátásai ott kedvezőbbek, ahol az egyenlőtlenségek mértéke alacsonyabb.

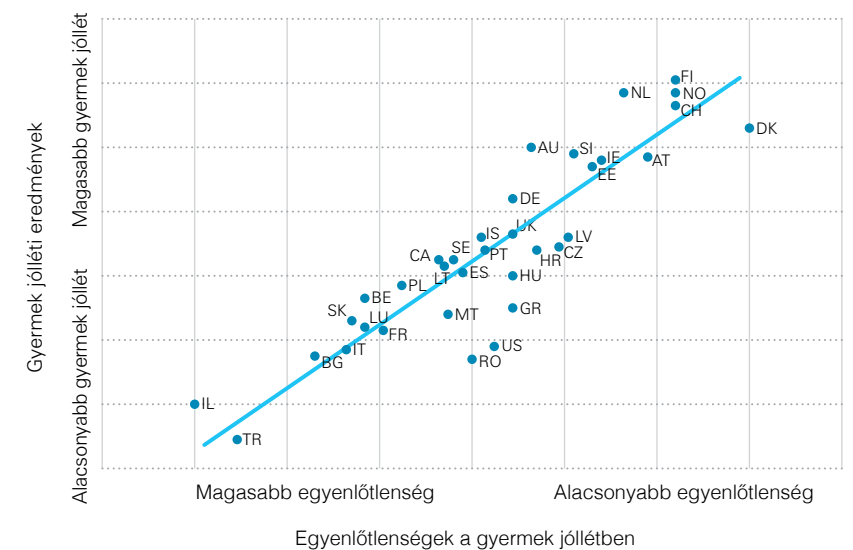
A 30. ábra összefoglalja mindezt: az egyes országok átlagos egyenlőtlenségi rangsorpontját összevetettük azzal az átlagos rangsorponttal, amelyet az országok a négy vizsgált indikátor mentén kaptak. A kettő között igen szoros az összefüggés: azok az országok, amelyek az egyenlőség-rangsorban előkelőbb helyet foglalnak el, abban a rangsorban is elől vannak, amely a minimum standardokat méri. Más szavakkal: azokban az országokban, amelyekben kisebb

mértékű a legrosszabb helyzetben lévő gyermekek leszakadása az átlagos gyermekekhez képest, ott kevesebb gyermek él szegénységben, kevesebb gyermeknek alacsony az iskolai teljesítménye, kevesebb gyermek számol be rendszeres egészségügyi panaszokról, és kevesebb gyermek elégedetlen az életével. Az egyenlőség érdekében egyik országnak sem kellett lemondani a minimum standardjairól.

A szakadékok tartóssága

A 3-6. fejezetek megmutatták, hogy az idők során valamennyi országban jelen volt a legalsó rétegek társadalmi egyenlőtlensége, és a társadalmi szakadékokat felszámolni szándékozó folyamatok gyakran korlátokba ütköznek. Tíz év talán rövid időkeretnek tűnhet

30. ábra A társadalom peremén lévők egyenlőtlensége és a gyermek jólléti eredmények

R²=0.80

Forrás: Lásd a 46. oldalt.

ahhoz, hogy ezalatt a szakadékok szignifikáns csökkenését várjuk, de ez alatt egy gyermekkor nagy része lezajlik. Ez nem csak azt jelenti, hogy a gyermekektől megtagadjuk a lehető legjobb élet kezdetének lehetőségét, de esetükben gyakran a teljes felnőtt lét lehetősége is sérül.

A kormányzatok természetesen számos, forrásokért versengő szükséglettel szembesülnek. A gyermekkor egy formálódó, de rövid szakasza az emberi életnek, mialatt a gyermekjogok komolyan vétele nem kevesebbet jelent, mint hogy sürgősen fel kell lépniük azoknak a hátrányoknak megszüntetése érdekében, amelyek a leginkább társaiktól leszakadó gyermekeket érintik.

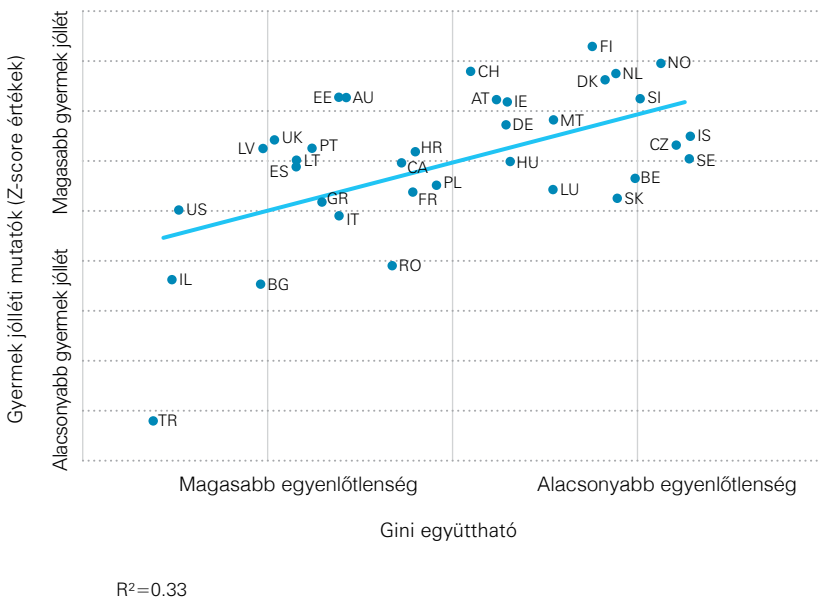
Az a tény, hogy bizonyos országokban kisebb a lemaradás és a szegénység aránya, mint más országokban, azt jelzi, hogy a hatalmas különbségek nem leküzdhetetlenek.

Hogyan hat a társadalmi egyenlőtlenség a gyermekek jóllétére?

A „felnőttek világában” meglévő egyenlőtlenségek gyakran kihatással vannak a „gyermekek világára”. A 7. fejezetben azt mutattuk be, milyen erős összefüggés van a gyermekek családi háttere és jövőbeli kilátásai között. Ez az erős és tartós társadalmi gradiens összekapcsolódik az általános társadalmi egyenlőtlenséggel, ami pedig kihat annak mértékére, amennyire egyes gyermekek társaikhoz képest hátramaradhatnak.

Ennek következtében az a helyzet állhat elő néhány országban, hogy ahhoz, hogy eredményeket érjenek el a gyermekek jóllétének

31. ábra Jövedelmi egyenlőtlenség és a gyermek jólléti eredmények

Forrás: Lásd a 46. oldalt. Solt, F. (2014). 'The Standardized World Income Inequality Database (sWIID) Version 5.0'.

javításában, az össz-társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségekkel is foglalkozniuk kell. A 31. ábra a legrosszabb helyzetben lévő gyermekek 4 dimenzió mentén mért átlagos arányának és a jövedelmi egyenlőtlenségek kapcsolatát mutatja be (utóbbit a Gini együttható méri). A 31. ábra egyértelműen megmutatja, hogy azok a társadalmak, amelyekben egyenletesebb a jövedelmi eloszlás, ott hatékonyabban küszöbölik ki a rossz gyermekjólléti körülmények kialakulását (jobb-felső negyed).

A szakadékok leküzdése

A fejlett országokban mért összetett és nagyon különböző szakpolitikai fejlődési utak azt jelzik számunkra,

hogy sokféle reakció létezik a társadalom peremén lévők egyenlőtlenségének kezelésére.

A *jelentésben* közölt elemzés az alábbi alapelvek figyelembe vételét javasolja a kormányok számára a gyermekek jóllét megerősítésére:

» *Védjék meg azoknak a háztartásoknak a jövedelmét, amelyekben a legszegényebb gyermekek élnek.* Növeljék a szülők munkalehetőségeit, vezessenek be progresszív adórendszert és szolgáltatásaitak szervezzék hatékonyan. Noha evidens, hogy a széles jövedelmi rés gyakran jár együtt kevésbé kiterjed szociális segélyezési

rendszerrel.

» *Összpontosítsunk a hátrányos helyzetű tanulók tanulmányi eredményeinek javítására.* A Gyermekjogi egyezmény nem csak az oktatáshoz való jog garantálását követeli meg, hanem „e jog fokozatos gyakorlását, az esélyegyenlőség alapján”. Ez annak megakadályozását jelenti, hogy a gyermekek lemaradjanak a tanulmányi teljesítményükben. A PISA felmérések azt mutatják, hogy a teljesítménybeli különbségek csökkentése és az általános eredmények romlása nem következik egymásból, így ez a megoldás egyaránt méltányos és hatékony.

» *Segítsük elő és támogassuk minden gyermek számára az egészséges életmódot.* Valószínűleg rövid- és hosszú távú előnyei is vannak, ha már fiatal korban támogatjuk az egészséges életmódot, de az a tény, hogy számos országban ilyen nagy különbségek léteznek a gyermekek egészségi állapotában, okot ad az aggodalomra. Ez különösen a fizikai aktivitásban kialakult egyenlőtlenségek miatt van, tekintettel arra, hogy látszólag ezek szorosabban kötődnek a jövedelmi egyenlőtlenségekhez. Ez azt sugallja, hogy a kormányoknak lehetőségük van támogatni a szegényebb gyermekek fizikai aktivitásban való részvételét iskolán belül és kívül. Az EU-SILC adatai azt mutatják, hogy az alacsony jövedelem gátolja az iskolán kívüli tevékenységekben való részvételt az európai iskolákban.

» *Vegyük komolyan a szubjektív jóllétet.* A HBSC felmérés számára több mint 10 évig gyűjtött adatok a gyermekek élettel való elégedettségében kialakult

egyenlőtlenség mintáinak stabilitását mutatják. Míg ez a stabilitás azt igazolja, hogy a szubjektív jólléti adatok jelentős tájékoztatást nyújtanak a fejlett országokban élő gyermekek életéről, de az a tény, hogy néhány országban továbbra is nagy különbségek vannak, aggodalomra ad okot. Továbbá azok a következtetések, miszerint az alacsony életminőséggel is megelégedő gyermekek valószínűleg jobban ki vannak téve a káros egészség-magatartásnak. A felmérés eredményei kiemelik azt a tényt, hogy a szubjektív jóllét az egészség és az oktatás szempontjából is fontos.

» *Helyezzük a gyermek jólléti napirendek középpontjába a méltányosságot és az esélyegyenlőséget.* A jövőbeli szociálpolitikai stratégiák alapját a „ne hagyjunk hátra senkit” elvnek kell alkotnia. E jelentés azt irányozza elő, hogy a gyermekek jóllétének javítása érdekében a leghátrányosabb helyzetű gyermekeket nem szabad figyelmen kívül hagyni.

A gyermekek jóllétének hatékonyabb ellenőrzése és felmérése

Pontosabb adatok gyűjtése és használata lényeges a tájékozott nyilvános vita és a gyermekek jóllétéről alkotott átfogóbb kép számára. Javaslatunk ennek megvalósítására:

» *A fejlett országokban élő gyermekek jóllétéről szóló, pontos és időszerű információkat elérhetővé kell tenni.* E folyamat részeként a kormányoknak és a nemzeti statisztikai hivataloknak továbbra is szorosan együtt kell dolgozniuk a felmérések

összehangolásán, ahol csak lehet, annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a gyermek jólléti eredmények nemzetközi összehasonlítását, valamint támogassák a nemzetközi szakpolitikai jógyakorlatok cseréjét.

» *Az adatfelmérésnek nyomon kellene követnie a gyermekek életét a különböző életszakaszain keresztül.* Ilyen vizsgálat különösen a gyermekek jólléte ideiglenességének és a gyermekek jóllétet alakító negatívan befolyásoló tényezők felfedezésekor jelentős. A kormányoknak több támogatást kell nyújtania az ilyen longitudinális adatgyűjtés és kutatás számára.

» *Az adatgyűjtési folyamatokba be kell vonni a gyermekeket.* Bár a *jelentésben* kulcsfontosságú adatok a valaha volt legtisztábban hallatják a gyermekek hangját, további erőfeszítéseket lehet tenni annak érdekében, hogy szisztematikusabban ragadjuk meg a gyermekek jóllétének gyermekbarát mérési módjait, valamint jobban megértsük azokat a tényezőket, amelyekről a gyermekek jólléte javul vagy romlik. Fontos, hogy a gyermekek képesek legyenek beszélni a saját életükről és jóllétükről szóló felmérésekben feltett kérdések megfogalmazásába.

NEMZETKÖZI RÖVIDÍTÉSEK

A jelentésben szereplő országok
nemzetközi rövidítései (ISO)

AT	Ausztria
AU	Ausztrália
BE	Belgium
BG	Bulgária
CA	Kanada
CH	Svájc
CL	Chile
CY	Ciprus
CZ	Csehország
DE	Németország
DK	Dánia
EE	Észtország
ES	Spanyolország
FI	Finnország
FR	Franciaország
GR	Görögország
HR	Horvátország
HU	Magyarország
IE	Írország
IL	Izrael
IS	Izland
IT	Olaszország
JP	Japán
KR	Koreai Köztársaság
LT	Litvánia
LU	Luxemburg
LV	Lettország
MT	Málta
MX	Mexikó
NL	Hollandia
NO	Norvégia
NZ	Új-Zéland
PL	Lengyelország
PT	Portugália
RO	Románia
SE	Svédország
SI	Szlovénia
SK	Szlovákia
TR	Törökország
UK	Egyesült Királyság
US	Egyesült Államok

1. Rangsor táblázat – Jövedelem

0-17 éves gyermekekre vonatkozó adatok.

Források: Az 1. rangsor táblázat számításai az Európai Unió országainak, valamint Izlandnak, Norvégiának és Svájcnak a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó 2013-as uniós statisztikában (EU-SILC) szereplő mikroadataira épülnek.

A többi országot illetően:

- » Ausztrália: 2013-as Háztartási, jövedelmi és munkaerő dinamika Ausztráliában;
- » Kanada: 2013-as Kanadai jövedelem felmérés (CIS). A 2007-es becslések (5. ábra) a (Luxembourg Jövedelem Vizsgálatból származó) 2007-es Jövedelmi és munkaerő dinamika (SLID) felmérésen alapszik. A CIS és a SLID különböző módszertanokat alkalmaz, így az eredmények nem összehasonlíthatók;
- » Chile: 2011-es La Encuesta de Caracterización Socioeconómica Nacional (CASEN);
- » Izrael: (Luxembourg Jövedelem Vizsgálatból származó) 2012-es Háztartási Kiadások Felmérése;
- » Japán: Egészségügyi Minisztérium, 2013-as Életkörülmények munkaerő-piaci és jóléti átfogó felmérése;
- » Mexikó: (Luxembourg Jövedelem Vizsgálatból származó) 2012-es Háztartási jövedelem és kiadások felmérése;
- » Új-Zéland: 2013/2014-es Háztartás gazdasági felmérése (a felhasznált becslések: B.Perry, Household Incomes

in New Zealand: Trends in indicators of inequality and hardship, 1982 to 2014, új-zélandi, társadalmi fejlődésért felelős minisztérium, Auckland, 2015);

- » Koreai Köztársaság: 2013-as Háztartási és jövedelmi kiadás felmérés és mezőgazdasági háztartási gazdaság felmérés;
- » Törökország: 2013-as Jövedelem és életkörülmények felmérés;
- » Egyesült Államok: 2013-as jelenlegi népesség felmérés, (Luxembourg Jövedelem Vizsgálatból származó) Éves szociális és gazdasági függelék.

2. Rangsor táblázat – Oktatás

15 éves gyermekekre vonatkozó adatok (15 éves és 3 hónapos, valamint 16 éves és 2 hónapos kor között).

Forrás: A 2. összesített táblázat számításai az OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) 2012-es nemzetközi tanulók felmérő programjából (PISA) származó mikroadatokra épülnek.

Mexikó és Törökország ki van zárva a fő rangsorolásból a 15-19 évesek iskolai beiratkozásának 2011-es alacsony aránya miatt (56% Mexikóban és 64% Törökországban).

Még több információ megtalálható az OECD PISA felmérésről a www.oecd.org/pisa oldalon és az 2014-es OECD-ben. PISA 2012 Technikai jelentés, OECD Publishing, Párizs.

3. Rangsor táblázat – Egészség-egyenlőtlenség

4. Rangsor táblázat – Élettel való elégedettség

11, 13 és 15 éves gyermekekre vonatkozó adatok, kivéve Ausztráliában (ahol 13-14 éves gyermekekre vonatkoznak az adatok).

Forrás: A 3. rangsor táblázat számításai a 2013/2014-es Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartásából (HBSC) származó mikroadatokra épülnek.

Izrael, Törökország és az Egyesült Államok esetében használt adatok a HBSC 2009/2010-es ciklusából származnak.

A HBSC-ről szóló még több információ a www.hbsc.org oldalon található.

Ausztrália esetében használt felmérő kérdések a 2014-es Ausztrál Gyermekek jóléti Projektben (ACWP) feltettakkal megegyeznek.

Az ACWP-ről szóló még több információ a www.australianchildwellbeing.com.au oldalon található.

5. Rangsor táblázat - Összesítés

Az 5. rangsor táblázat az 1-4. összesített táblázatokat foglalja össze, és így a fent említett forrásokat használja.

A jelentéshez végzett eredeti kutatás, valamint további módszertani magyarázatok megtalálhatók az alábbi Innocenti munkadokumentumokban és elérhetők a www.unicef-irc.org oldalon.

Aleman-Diaz, A., E. Toczydłowska, J. Mazur, D. Frasilho, M. Melkumova and G. Holmqvist (2016). 'Why Do Inequalities Matter? A look at the evidence', *Innocenti Working Paper 2016-06*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Bruckauf, Z. (2016). 'Falling Behind: Socio-demographic profiles of educationally disadvantaged youth. Evidence from PISA 2006–2012', *Innocenti Working Paper 2016-11*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Bruckauf, Z. and Y. Chzhen (2016). 'Education for All? Measuring inequality of educational outcomes among 15-year-olds across 39 industrialized nations', *Innocenti Working Paper 2016-08*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Bruckauf, Z. and Y. Chzhen (2016). 'Poverty and Children's Cognitive Trajectories: Evidence from the UK Millennium Cohort Study', *Innocenti Working Paper 2016-14*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Chzhen, Y., E. Toczydłowska and S. Handa (2016). 'Child Poverty Dynamics and Income Mobility in Europe, 2010–2013', *Innocenti Working Paper 2016-16*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Chzhen, Y., I. Moor, W. Pickett, G. Stevens and E. Toczydłowska (2016). 'Family Affluence and Inequality in Adolescent Health and Life Satisfaction: Evidence from the HBSC study 2002–2014', *Innocenti Working Paper 2016-10*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Chzhen, Y., Z. Bruckauf, K. Ng, D. Pavlova, T. Torsheim and M. Gaspar de Matos (2016). 'Inequalities in Adolescent Health and Life Satisfaction: Evidence from the Health Behaviour in School-aged Children study', *Innocenti Working Paper 2016-09*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Elgar, F.J. and C. Currie (2016). 'Early-life Exposure to Income Inequality and Adolescent Health', *Innocenti Working Paper 2016-07*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Toczydłowska, E. (2016). 'Children in the Bottom of Income Distribution in Europe: Risks and composition', *Innocenti Working Paper 2016-12*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Toczydłowska, E., Y. Chzhen, Z. Bruckauf and S. Handa (2016). 'Income Inequality among Children in Europe 2008–2013', *Innocenti Working Paper 2016-15*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

Walsh, S.D., Z. Bruckauf and T. Gaspar (2016). 'Adolescents at Risk: Psychosomatic health complaints, low life satisfaction, excessive sugar consumption and their relationship with cumulative risk behaviours', *Innocenti Working Paper 2016-13*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

* <http://www.oecd.org/edu/educationataglance2013-countrynotesandkeyfacttables.htm>

HIVATKOZÁSOK

1. OECD (2015). *In it Together: Why less inequality benefits all*, OECD Publishing, Paris.

2. Cingano, F. (2014). ‘Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth’, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 163, OECD Publishing, Paris; OECD (2014). ‘Does Income Inequality Hurt Economic Growth?’, *OECD Focus on Inequality and Growth*, December 2014; Wilkinson, R. and K. Pickett (2009). *The Spirit Level*, Penguin Books, London.

3. UNICEF (2010). ‘The Children Left Behind: A league table of inequality in child well-being in the world’s rich countries’, *Innocenti Report Card 9*, UNICEF Office of Research, Florence; Stewart, F. (2013). ‘Approaches towards Inequality and Inequity: Concepts, measures and policies’, *UNICEF Office of Research Discussion Paper* 2013-01, UNICEF Office of Research, Florence.

4. UNICEF (2010). ‘The Children Left Behind: A league table of inequality in child well-being in the world’s rich countries’, *Innocenti Report Card 9*, UNICEF Office of Research, Florence, p. 3.

5. Toczydlowska, E., Y. Chzhen, Z. Bruckauf and S. Handa (2016). ‘Income Inequality among Children in Europe 2008–2013’, *Innocenti Working Paper 2016-15*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

6. UNICEF (2013). ‘Child Well-being in Rich Countries: A comparative overview’, *Innocenti Report Card 11*, UNICEF Office of Research, Florence; see also Table 4.1 in Bradshaw, J. (2015). ‘Child Poverty and Child Well-being in International Perspective’, in E. Fernandez, A. Zeira, T. Vecchiato and C. Canali (eds), *Theoretical and Empirical Insights into Child and Family Poverty*, Springer International Publishing, Cham, Switzerland, pp. 59–70.

7. Bruckauf, Z. and Y. Chzhen (2016). ‘Education for All? Measuring inequality of educational outcomes among 15-year-olds across 39 industrialized nations’, *Innocenti Working Paper 2016-08*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

8. Chzhen, Y., I. Moor, W. Pickett, G. Stevens and E. Toczydlowska (2016). ‘Family Affluence and Inequality in Adolescent Health and Life Satisfaction: Evidence from the HBSC study 2002–2014’, *Innocenti Working Paper 2016-10*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

9. Currie, C., J. Inchley, M. Molcho, M. Lenzi, Z. Veselska and F. Wild (eds) (2014). *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) Study Protocol: Background, methodology and mandatory items for the 2013/14 survey*, Child and Adolescent Health Research Unit, University of St Andrews.

10. Aleman-Diaz, A., E. Toczydlowska, J. Mazur, D. Frاسquilho, M. Melkumova and G. Holmqvist (2016). ‘Why Do Inequalities Matter? A look at the evidence’, *Innocenti Working Paper 2016-06*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

11. Elgar, F.J. and C. Currie (2016). ‘Early-life Exposure to Income Inequality and Adolescent Health’, *Innocenti Working Paper 2016-11*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

12. Chzhen, Y., Z. Bruckauf, K. Ng, D. Pavlova, T. Torsheim and M. Gaspar de Matos (2016). ‘Inequalities in Adolescent Health and Life Satisfaction: Evidence from the Health Behaviour in School-aged Children study’, *Innocenti Working Paper 2016-09*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

13. ibid.

14. Walsh, S.D., Z. Bruckauf, Y. Chzhen and T. Gaspar (2016). ‘Adolescents at Risk: Psychosomatic health complaints, low life satisfaction, excessive sugar consumption and their relationship with cumulative risk behaviours’, *Innocenti Working Paper 2016-13*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

15. OECD (2015). *In it Together: Why less inequality benefits all*, OECD Publishing, Paris.

16. OECD (2011). *Divided We Stand: Why inequality keeps rising*, OECD Publishing, Paris; Corak, M. (2013). ‘Income Inequality, Equality of Opportunity, and Intergenerational Mobility’, *Journal of Economic Perspectives*, vol. 27, no. 3, pp. 79–102.

17. ibid., p. 40.

18. The very bottom of the distribution is defined as having a score that is below the mean of the bottom half of the distribution.

19. Chzhen, Y., I. Moor, W. Pickett, G. Stevens and E. Toczydlowska (2016). ‘Family Affluence and Inequality in Adolescent Health and Life Satisfaction: Evidence from the HBSC study 2002–2014’, *Innocenti Working Paper 2016-10*, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁSOK

Az Innocenti Report Card 13 című projektet az UNICEF Innocenti Kutatási központja vezette, valamint tanácsadók és felülvizsgálók bizottsága segítette. A kutatást 2015 novemberének végén fejezték be.

A teljes szöveg és a jelentés háttérdokumentumai letölthetők az UNICEF Innocenti Kutatási központjának honlapjáról, a www.unicef-irc.org címen.

Kutatás és adatelemz

Zlata Bruckauf (Tanácsadó, UNICEF Kutatási központ)

Yekaterina Chzhen (Társadalom- és Gazdaságpolitikai szakértő, UNICEF Kutatási központ)

Sudhanshu Handa (Vezető, Társadalom- és Gazdaságpolitikai csoport, UNICEF Kutatási központ)

John Hudson (Független tanácsadó, York Egyetem)

Stefan Kühner (Független tanácsadó, York Egyetem)

Emília Toczydlowska (Tanácsadó, UNICEF Kutatási központ)

Tanácsadó testület

Mario Biggeri (Firenzei Egyetem)

Francesca Borgonovi (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet)

Jonathan Bradshaw (York Egyetem)

Candace Currie (St. Andrews Egyetem)

Frank Elgar (McGill Egyetem)

David Gordon (Bristoli Egyetem)

Anne-Catherine Guio (Társadalmi-gazdasági kutatás luxembourgi intézete (LISER))

Heather Joshi (Oktatási Intézet, University College London)

Eric Marlier (Társadalmi-gazdasági kutatás luxembourgi intézete (LISER))

Kate Pickett (York Egyetem)

Denisa Sologon (Társadalmi-gazdasági kutatás luxembourgi intézete (LISER))

Russell Viner (University College London)

Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartásáért (HBSC) felelős technikai bizottság

Aixa Aleman-Diaz (St. Andrews Egyetem)

Michal Molcho (Ír Nemzeti Egyetem, Galway)

Torbjorn Torsheim (Bergeni Egyetem)

UNICEF tanácsadók

Marta Arias Robles (Szakértő, Képviselő és gyermekjogi oktatás, UNICEF Privát adománygyűjtés és partnerség)

Prerna Banati (Vezető, Program és tervezés, UNICEF Kutatási központ)

Sarah Cook (Igazgató, UNICEF Kutatási központ)

Goran Holmqvist (Társigazgató, UNICEF Kutatási központ)

Dominic Richardson (Senior oktatási szakértő, UNICEF Kutatási központ)

Dale Rutstein (Vezető, Kommunikációs csoport, UNICEF Kutatási központ)

Cinzia Iusco Brushi és Laura Meucci nyújtott adminisztratív támogatást az UNICEF Kutatási központban. A készítést Eve Leckey felügyelte.

A Report Card sorozatban megjelent korábbi kiadványok:

Innocenti Report Card 1

Gyermekszegénység a fejlett országokban

Innocenti Report Card 2

Bántalmazás okozta gyermekhalálozások a fejlett országokban

Innocenti Report Card 3

Tinédzserterhesség a fejlett országokban

Innocenti Report Card 4

Oktatási hátrány a fejlett országokban

Innocenti Report Card 5

A league table of child maltreatment deaths in rich nations

Innocenti Report Card 6

Gyermekszegénység a fejlett országokban 2005

Innocenti Report Card 7

Perspektívában a gyermekszegénység: Gyermek jölléte a fejlett országokban

Innocenti Report Card 8

A gyermekgondozási átmenet: Korai gyermekkori nevelés és gondozás a fejlett országokban

Innocenti Report Card 9

A hátrahagyott gyermekek: Gyermek jölléti egyenlőtlenség a világ gazdag országaiban

Innocenti Report Card 10

A gyermekszegénység mérése: Gyermekszegénység a világ fejlett országaiban

Innocenti Report Card 11

Gyermekek jölléte a fejlett országokban: Összehasonlító áttekintés

Innocenti Report Card 12

A válság gyermekei: A gazdasági válság hatása a gyermekek jöllétére a fejlett országokban

Innocenti Report Card 13, 2016

Egyenlő esélyek a gyermekeknek:
Gyermekek jólléti egyenlőtlenségek a
fejlett országokban

UNICEF Kutatási központ – Innocenti
Piazza SS. Annunziata, 12
50122 Florence, Italy
Tel: +39 055 20 330
Fax: +39 055 2033 220
florence@unicef.org
www.unicef-irc.org

ISBN: 978 88 6522 045 0

© The United Nations Children's Fund (UNICEF)
2016. április